



ISSN : 2465-5465 (Print)

ISSN : 2730-4213 (Online)

วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง
Buddhism in Mekong Region

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2561 Vol.1 No.2 July - December 2018



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มน้ำโขง Buddhism in Mekong Region

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2561 Vol.1 No.2 July-December 2018

ISSN : 2465-5465 (Print), ISSN : 2730-4216 (Online)

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ที่ปรึกษา

พระธรรมดิลก	ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 9 (ธ)
พระเทพพุทธิมุนี	เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น (ธ)
พระราชูปถัมภ์โกศล, ผศ.ดร	อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหามหพันธ์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูธรรมมาภิสมัย, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ
พระมหาวิศกดิ์ ชาตสุโก	ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตอีสาน
พระมหาศุภชัย สุภกิจใจ, ผศ.ดร	ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์อีสาน
นายเอกชาติรี สุขแสน	ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

พระครูสังฆรักษ์ ทวี อภโย, ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระครูปลัด สุรวุฒิ จนฺทธมฺโม, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาวิรุธ วิโรจโน, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาชัชวาลย์ ฐิตคุโณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ขวัญใจ แก้วแสง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
นายก้องพิพัฒน์ กองคำ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.หอมหวล บั้วระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย

พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย

ผศ.ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.วราพร เอราวรรณ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รศ.ดร.ประวิต เอราวรรณ

รองเลขาธิการ ก.ค.ศ. สำนักงาน
คณะกรรมการข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษา

พระครูธรรมมาภิสมัย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาศุภชัย สุภกิจใจ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาสมบัติ คุณสโก, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ศ.ดร.ประยงค์ แสนบูรณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.ไพโรจน์ บัวสุข

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.วิโรจน์ สารรัตน์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.สิทธิพร เกษจ้อย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.บัญชา เกียรติจรุงพันธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.วิบูล ทาชา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.อาทิตย์ ผ่านพูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.อภิชาติ เหมือนโยธอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ศักดิ์พงษ์ โสภาง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ฝ่ายคอมพิวเตอร์และการพิมพ์

นางสาวอรรวรรณ แก้วมาตย์

นางสาวพิกุลทอง อ่อนระสูง

สมาชิกสัมพันธ์

นายสุรศักดิ์ อุดเมืองเพี้ย

นายจำนงค์ นามมา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ และบทความวิจัยทางพระพุทธศาสนา ปรัชญา
สังคมศาสตร์ การศึกษา และศิลปวัฒนธรรม

2. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ และงานวิจัยพระนักเผยแผ่เขตลุ่มแม่น้ำโขงเป็นเวที
แลกเปลี่ยนเรียนรู้พระพุทธศาสนา

3. เพื่อเป็นเวทีเสนอผลงานบทความวิชาการและบทความวิจัยของนักวิชาการในมหาวิทยาลัยและบุคคลที่จะให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แก่ปัญหาสังคม โดยอาศัยหลักพุทธธรรม

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขงปีนี้ เป็นปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ซึ่งมีนักวิจัยและผู้สนใจในการเขียนบทความได้นำบทความเกี่ยวกับการศึกษาศาสนา วัฒนธรรม มาตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่งานวิชาการให้นักการศึกษาได้มาศึกษาเรียนรู้ เพื่อนำไปต่อยอดของการพัฒนาและการค้นคว้าในด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา สังคมศาสตร์ การศึกษา และศิลปวัฒนธรรม

บทความวิชาการที่ได้ตีพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นอย่างดี อีกทั้งหนังสือฉบับนี้ยังได้ทำมอบให้กับผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพพระนักเผยแผ่เขตลุ่มน้ำโขง ไทย ลาว กัมพูชา พม่า เวียดนาม จีน อินโดนีเซีย และศรีลังกา

จึงขอความอนุเคราะห์ท่านผู้ที่ส่งบทความมาตีพิมพ์และเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้ศึกษางานวิชาการในครั้งนี้ด้วย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านที่สนใจและได้เขียนบทความวิจัยหรือบทความจะได้ร่วมสร้างพลังแห่งการศึกษาให้กับผู้ที่สนใจอย่างแท้จริง

จึงขออนุโมทนาบุญมาในโอกาสนี้

บรรณาธิการ

สารบัญ

การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยนิทาน รัตนาวดี พรรัมมเดช, ภัทรลดา วงษ์โยธา.....	1
Socially Engaged Buddhism in Cambodia: Social Value and welfare Ven. HakSienghai (Reahul).....	22
The Vitality of the Knowledge of Sanskrit For Buddhism in Southeast Asia* Mr. Sanit Sinak.....	28
The Way to Peace Dr. JOTIKA.....	35
การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า อัครเดช นิละโยธิน.....	44
นาคคตฺติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะ.....	57
คำแนะนำสำหรับผู้ประสงค์ส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง.....	70
รูปแบบการจัดพิมพ์บทความ.....	73

การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยนิทาน
The comparison on English reading ability after using fables

รัตนาวดี พรรัมเดช¹, ภัทรลดา วงษ์โยธา²
Rattanawadi Ponramdech¹, Patlada Wongyotha²

¹นักวิชาการอิสระ

²อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

¹ Independent scholar

² Teacher, Educational Administration, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

Corresponding Author, E-mail: patladakk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน และศึกษาเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 33 คน โรงเรียนจตุรมิตรวิทยาการ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน แบบวัดความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ และแบบวัดเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน การดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลา 5 สัปดาห์ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 10 ชั่วโมง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียนเท่ากับ 15.86 คิดเป็นร้อยละ 40.30 และหลังเรียนเท่ากับ 10.15 คิดเป็นร้อยละ 79.70 ซึ่งคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่าความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน อยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การสอนอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทาน, ความสามารถด้านการอ่าน, เจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน

Abstract

The purposes of this study were to study and compare English reading comprehension ability using tales of Mattayomsuksa 1 students before and after the instruction, and to study students' attitude towards teaching English reading comprehension using comprehension using tales.

The sample consisted of 33 students of Mattayomsuksa 1 students at Jaturamitwittayakarn school, Khonkaen Province, in the first semester of the academic year 2017. They were selected by purposive selection. The design of this research was a one group pretest-posttest design. The research instruments included 10 lesson plans, an English reading comprehension ability test, and an attitude questionnaire. The findings were as follows;

1. The students' pretest and posttest mean scores on English reading ability were 8.06 or 40.30 percent and 25.94 or 79.70 percent respectively. The posttest score was higher than the criteria of 70 percent and it was significantly higher than that of the pretest at the .01 level.

2. The students' attitude towards teaching English reading comprehension ability using tales was at a good level.

Keywords: English reading through fables, reading ability, the students' attitudes

บทนำ

ในโลกปัจจุบัน ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สำคัญและได้รับการยอมรับว่าเป็นภาษาสากลที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางทั่วโลก (Weimer, 2009: 2-8) ระบบการเรียนการสอนในประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาต่างประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร การแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม การศึกษา และเพื่อการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544: 1) ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ด้านการศึกษา และยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการเรียนภาษาอังกฤษ (สุมิตรรา อังวัฒนกุล, 2539:57) นอกจากนี้ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารย่อมได้เปรียบ ดังเช่นที่ ประพนอม สุรัสวดี (2534) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต และการพัฒนาสังคม ผู้ที่มีความรู้ภาษาอังกฤษจะมีโอกาสที่ดีกว่าในสังคมสามารถนำความรู้ด้านภาษามาใช้ในการแสวงหาข้อมูล และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์ในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพและการพัฒนาประเทศชาติ

ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศและสร้างคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมสร้างสรรค์เวทีโลก (กรมวิชาการ 2544: 3) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทั้งในอดีตถึงปัจจุบันจึงจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในหลักสูตรทุกระดับ ทั้งประถมศึกษา มัธยมศึกษาและหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการจึงปรับปรุงหลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2533 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นฐานสมรรถนะทางภาษาของผู้เรียน และใน พ.ศ. 2539 ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2539 ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ขึ้น ซึ่งหลักสูตรนี้จะมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตามหลักภาษา มีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรม ในการก้าวเข้าสู่สังคมของเจ้าของภาษาได้อย่างเหมาะสม ทั้งสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการศึกษาต่อการประกอบอาชีพ การเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันในสังคม การสร้างความร่วมมือและสามารถ

ถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยสู่สังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งฝึกผู้เรียนให้มีความสามารถทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน (กรมวิชาการ, 2544: 8) โดยเฉพาะด้านการอ่าน เป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้เรียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากเป็นทักษะที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ และสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าถึงข้อมูลสำคัญในการเรียนและการทำงาน (Komiyama, 2009: 32) ซึ่งในปัจจุบันมีประชากรจำนวนมากที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง พบว่าการประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวของบุคคลเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ (Cheryl, 1997: 30) ซึ่งสอดคล้องกับเลสลีย์ (Leslie, 2004: 12) กล่าวว่า การอ่านคือ สิ่งที่จำเป็นเพื่อช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษ และช่วยให้ผู้อ่านสามารถอ่านได้ดีและนอกจากนั้นยังพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ ได้อีกด้วย อาจกล่าวได้ว่าการอ่านถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทักษะทางภาษา และเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ เด็กที่มีความสามารถในการอ่านย่อมเกิดความรู้ที่กว้างขวาง และรอบรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษาและการประกอบอาชีพ (บันลือ พฤษะวัน, 2538: 10-11) นอกจากนี้การอ่านยังมีความสำคัญในยุคของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีต่างๆ การติดต่อสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เป็นสภาพสังคมแห่งข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับการรุ่นันท์ รัตนแสนวงษ์ (2546: 53) กล่าวว่า การอ่านถือเป็นพฤติกรรมมารับสารที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในโลกแห่งการสื่อสารไร้พรมแดนที่มีผู้รู้ นักเขียนและนักวิชาการ นำเสนอข้อมูลข่าวสารความรู้และงานสร้างสรรค์ต่างๆ ที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือ วารสาร นิตยสาร สิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ รวมถึงอินเทอร์เน็ตด้วย นอกจากนี้ วิสาขจิตวิวัฒน์ (คำนำ: 2543) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านภาษาอังกฤษว่า การอ่านภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างมาก ในยุคของข้อมูลข่าวสาร ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษย่อมมีโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ดังที่ วีระ แข็งกสิการ (2544: 25-27) กล่าวว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสาะแสวงหาความรู้ เป็นช่องทางของการรับรู้ที่สามารถรับและหาได้ตามโอกาสที่ต้องการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความคิดและประสบการณ์

การอ่านนิทานเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่เหมาะสมต่อการพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน เนื่องจากนิทานเป็นสื่อที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางภาษา ทางความคิด และจินตนาการ(คุรุรักษ์ ภิรมย์รักษ์, 2540: 45) คอลลีและสเลตทอร์ (Collie & Slaton, 1987: 2) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนิทานว่า เป็นสื่อการสอนที่เสริมสร้างจินตนาการและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีคติเตือนใจ และมองเห็นการแก้ปัญหาในชีวิตในแง่มุมต่างๆ ได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถรับรู้ข้อมูลทางภาษาได้ดีและจำเนื้อหาได้เร็ว อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าของวรรณกรรมในท้องถิ่นของตน ซึ่งสอดคล้องกับ แม็คเคย์ (Mckay, 1989: 46-47) ได้กล่าวว่า การใช้นิทานเพื่อประกอบการสอนภาษา สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2540: 1) ยังกล่าวอีกว่า นิทานยังเป็นเครื่องแสดงถึงความรัก และความเอาใจใส่ที่มีต่อเด็ก ผลที่ได้จากนิทาน คือ หลักการประพฤติปฏิบัติในชีวิต คุณธรรมและจริยธรรมที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาของนิทาน ซึ่งผู้ที่อ่านจะได้รับโดยไม่ต้องสั่งสอน

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนจตุรมิตรวิทยาคาร ปีการศึกษา 2560 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านการอ่านภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยต่างๆ พบว่า การจัดการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานนั้น เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำนิทานมาใช้ในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เพื่อช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการทราบว่าการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานจะช่วยพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนหรือไม่อย่างไร ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการสอนอ่านภาษาอังกฤษสำหรับครูภาษาอังกฤษที่จะพัฒนาผู้เรียนให้อ่านภาษาอังกฤษได้ถูกต้อง และเข้าใจตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน ได้คะแนนหลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานมีความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจตุรมิตรวิทยาคารภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 6 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 200 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจตุรมิตรวิทยาคาร จังหวัดขอนแก่น ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 33 คน ที่เรียนรายวิชาภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (One group Pretest-posttest Design) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 114-115)

$T_1 \quad X \quad T_2$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะดังนี้

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้
นิทานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 แผนๆ ละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 10 ชั่วโมง

1.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความ
เข้าใจโดยใช้นิทาน ก่อนเรียนและหลังเรียนจำนวน 1 ฉบับ มีข้อคำถาม 20 ข้อ ซึ่งเป็น
แบบทดสอบแบบ 4 ตัวเลือก คะแนน 20 คะแนน

1.3 แบบวัดเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้
นิทานเป็นการวัดประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) มี 5 ระดับความคิดเห็น ได้แก่
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นข้อความ
เชิงบวกและลบ จำนวน 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
ตามวิธีการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยมีขั้นตอน
เก็บข้อมูลดังนี้

1. ปฐมนิเทศนักเรียน เกี่ยวกับวิธีการเรียน บทบาทของนักเรียน เป้าหมายของ
การเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล

2. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน
ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน
20 ข้อ

3. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกันกับก่อนเรียน

4. ผู้วิจัยดำเนินการวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อ
ความเข้าใจโดยใช้นิทานด้วยแบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากแบบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานของนักเรียน และคะแนนแบบวัดเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน ก่อนเรียนและหลังเรียน

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาเจตคติต่อการการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 สถิติพื้นฐานใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.2 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือโดยหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าดัชนีความสอดคล้องของจุดประสงค์ (IOC)

2.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน โดยทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples) ใช้วิธีคำนวณจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการศึกษาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้นิทานดังปรากฏในตารางที่ 1

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน (คะแนนเต็ม 30)		คะแนนหลังเรียน (คะแนนเต็ม 30)	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน	
	(คะแนนเต็ม 30)		(คะแนนเต็ม 30)	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	10	50.00	18	90.00
2	9	45.00	15	75.00
3	5	25.00	13	65.00
4	8	40.00	17	85.00
5	6	30.00	18	90.00
6	3	15.00	14	70.00
7	10	50.00	15	75.00
8	12	60.00	19	95.00
9	11	55.00	16	80.00
10	2	10.00	15	75.00
11	10	50.00	17	85.00
12	13	65.00	17	85.00
13	10	50.00	18	90.00
14	12	60.00	16	60.00
15	9	45.00	20	100.00
16	7	35.00	14	70.00
17	9	45.00	15	75.00
18	7	35.00	13	65.00
19	2	10.00	12	60.00
20	8	40.00	13	65.00
21	6	30.00	15	75.00
22	6	30.00	17	85.00
23	8	40.00	15	75.00
24	6	30.00	13	65.00
25	2	10.00	15	75.00
26	14	70.00	16	80.00
27	6	30.00	15	75.00
28	13	65.00	18	90.00

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน (คะแนนเต็ม 30)		คะแนนหลังเรียน (คะแนนเต็ม 30)	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
29	7	35.00	18	90.00
30	8	40.00	19	75.00
31	11	55.00	19	95.00
32	9	45.00	18	90.00
33	7	35.00	17	85.00
\bar{X}	8.06	40.30	15.94	79.70
S.D.	3.17		2.03	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 33 คน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.06 คิดเป็นร้อยละ 40.30 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 15.94 คิดเป็นร้อยละ 79.70

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานอีสปของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 หลังการทดลอง ผู้วิจัยได้หาค่าเฉลี่ยและเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ใช้การทดสอบที แบบไม่อิสระ (t-test) ผลการศึกษาปรากฏดังตารางที่ 2

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	เกณฑ์มาตรฐานที่ กำหนดที่ร้อยละ 70	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	t
หลังเรียน	20	14.00	15.94	2.03	79.70**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 33 คนมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 15.94 และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองและนำมาคำนวณโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความผล ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 3

การทดสอบ	n	\bar{X}	S.D.	แปลความ
หลังเรียน	33	4.27	0.85	ระดับดี

*ที่ระดับนัยสำคัญ .01

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน พบว่าหลังจากที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน มีคะแนนเจตคติเฉลี่ย 4.27 แสดงว่านักเรียนมีเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานอยู่ในระดับดี

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาศึกษาและเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน ก่อนเรียนและหลังเรียน และคะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียนเท่ากับ 40.30 คิดเป็นร้อยละ 15.85 และหลังเรียนเท่ากับ 79.69 คิดเป็นร้อยละ 79.70 เมื่อตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ

หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

2. นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานอยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน โรงเรียนจตุรมิตรวิทยาการ จากผลการศึกษสามารถอภิปรายเป็นประเด็นต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้

1. การศึกษาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้นิทาน ก่อนเรียนและหลังเรียน จากผลการทดลองในครั้งนี้พบว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ คิดเป็นร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ คิดเป็นร้อยละ จะเห็นได้ว่าคะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 โดยจากคะแนนก่อนเรียนของนักเรียนจะเห็นได้ว่าความรู้พื้นฐานด้านการอ่านภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างก่อนทำการวิจัยอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ เนื่องจากนักเรียนจำนวน 33คน ขาดความรู้ด้านคำศัพท์ ด้านโครงสร้างประโยค การออกเสียงที่ผิด ไม่มีความมั่นใจในการอ่าน จากเหตุผลดังกล่าวทำให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานด้านการอ่านอยู่ในระดับต่ำ แต่หลังจากที่นักเรียนได้เรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานแล้วทำให้นักเรียนสามารถอ่านภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน พบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษสูงขึ้น เห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องจาก

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานสามารถช่วยพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษได้ดี เพราะนิทานแต่ละเรื่องนั้นมีโครงสร้างเพื่อช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายของผู้อ่าน ให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดี ซึ่งโครงสร้างของเรื่อง สามารถแบ่งออกเป็นส่วนๆ เพื่อช่วยกระตุ้นหาโครงสร้างเรื่องจาก

คำถามที่ครูถามเกี่ยวกับ ตัวละคร ฉากและเค้าโครงเรื่อง และสรุปเรื่องร่วมกันนั้น สามารถช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจในเรื่อง เรื่อง เค้าโครง ตัวละครและฉากต่างๆ ของเรื่อง รวมทั้งสามารถช่วยให้นักเรียนอ่านเรื่องได้อย่างเข้าใจยิ่งขึ้น ดังเช่น ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การนำนิทานมาใช้ในการสอนทักษะการอ่านมีส่วนดี คือ สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่ครูนำเสนอเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี โดยครูถามคำถามนักเรียนตอบคำถาม และเขียนสรุปโครงสร้างเรื่องร่วมกัน สามารถนำเนื้อเรื่องจากนิทานมาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลายรูปแบบ สามารถสร้างความสนใจแก่นักเรียน และนักเรียนก็สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามความสนใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดนิสัยรักการอ่าน ซึ่งปกติแล้วนักเรียนส่วนใหญ่จะไม่ชอบเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาที่ไม่คุ้นเคยและห่างไกลจากชีวิตจริงของนักเรียน ดังนั้นเมื่อมีหนังสือนิทานภาษาอังกฤษ ที่มีโครงสร้างเรื่องแบบง่ายๆ และสนุกเหมาะสำหรับเด็กๆ ให้เกิดจินตภาพตามเนื้อเรื่อง ดังนั้นเมื่อนักเรียนได้อ่านมากขึ้น จะสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางการอ่านภาษาอังกฤษและสามารถกระตุ้นประสบการณ์เดิมของผู้อ่านได้ดีมากยิ่งขึ้น

ในการจัดการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน ซึ่งมีขั้นตอนกระบวนการ และเป้าหมายในการเรียนการสอนอย่างชัดเจน มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับโดยบูรณาการตามขั้นตอนการสอนทักษะการอ่านของกระทรวงศึกษาธิการ (2546: 129) และขั้นตอนการสอนนิทานของคาเนลและสเวน (Canale & Swain, 1980) โดยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนเตรียม ขั้นนำเสนอ และขั้นหลังการนำเสนอ ในการทำการสอนแต่ละขั้น ผู้วิจัยได้ใช้รูปภาพการถามตอบ และคำถามในการแนะนำเรื่องที่เรียนเพื่อกระตุ้นความรู้เดิมของนักเรียนให้เข้ากับความรู้ใหม่หรือเรื่องที่เรียน ครูใช้บัตรคำและบัตรภาพในการสอนคำศัพท์และโครงสร้างเรื่อง ประโยค ที่สำคัญต่อเนื้อเรื่อง และให้นักเรียนดูภาพที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และการคาดเดาเนื้อเรื่อง ส่วนในขั้นระหว่างการอ่าน ผู้วิจัยใช้การแจกบทอ่านให้นักเรียน แนะนำตัวละคร ฉากเริ่มเรื่องโดยการใช้แผนภาพโครงเรื่อง เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ครูอ่านนิทานให้นักเรียนฟังก่อนและให้นักเรียนอ่านตาม จากนั้นจึงให้นักเรียนอ่านเองโดยครูเป็นผู้สังเกต รวมทั้งใช้ลักษณะท่าทางของครูประกอบในการอ่านให้เรื่องน่าสนใจ

ยิ่งขึ้น และในขณะที่อ่าน ครูใช้วิธีการหยุดถามคำถามเกี่ยวกับฉากของเรื่อง ตัวละคร และรายละเอียดของนิทานเป็นระยะๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเดาเนื้อเรื่องที่จะเกิดขึ้นต่อไป ในขั้นหลังการอ่าน เป็นขั้นที่ครูใช้การตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง เพื่อตรวจเช็คความเข้าใจของนักเรียนและทำแบบฝึกหัดหลังการอ่าน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า ในการใช้ขั้นตอนที่เป็นระบบและมีการจัดลำดับ และนำเสนอการสอนเป็นไปตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษอย่างเห็นได้ชัด

2. การศึกษาเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 สาเหตุที่คะแนนเฉลี่ยเจตคติอยู่ในระดับดีนี้เนื่องจากกิจกรรมการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานมีการจัดกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจในคำศัพท์ โครงสร้างภาษา และรูปแบบภาษาที่ใช้ในแต่ละสถานการณ์ก่อนจากการนำบัตรภาพ บัตรคำมาใช้ และการที่ครูเล่านิทานให้นักเรียนฟังคร่าวๆ ได้สร้างความน่าสนใจและช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน และนอกจากนั้นครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้นักเรียนมีสัมพันธที่ดีต่อกัน และนอกจากนั้นการนำคติสอนใจที่ได้จากการอ่านนิทานช่วยให้นักเรียนสามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ดียิ่งขึ้น การนำนิทานมาใช้ในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่น่าสนใจ สนุกสนาน นักเรียนมีความสุขในการร่วมกิจกรรมและยังทำให้นักเรียนเกิดจินตนาการที่ดีอีกด้วยนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสต็อกเดล (Stockdale, 1995: 22) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการนำนิทานมาใช้ในการเรียนภาษาที่สองช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติเช่นเดียวกับการเรียนภาษาแม่พร้อมทั้งช่วยตอบสนององวิธีการเรียนรู้ตรงของผู้เรียน เช่นการสอนภาษาอังกฤษในประเทศญี่ปุ่น คามาชิยาและคราเชน (Krashen, 1981: 16) ที่ได้กล่าวถึงเจตคติกับการเรียนรู้ภาษาที่สองไว้ว่า แรงจูงใจและเจตคติเป็นปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะใช้ภาษาที่สื่อสารและต้องการนำภาษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับไคลน์ (Klein, 1990: 17-38) ที่

ได้กล่าวว่า เจตคติเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ภาษาที่สอง ผู้เรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อภาษาที่สองมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษาที่สองมากกว่าผู้เรียนที่มีเจตคติไม่ดี นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับศักดิ์ไทย สุรกจิบรร (2545: 137) ที่ได้กล่าวว่า เจตคติเป็นตัวช่วยเตรียมความพร้อมให้บุคคลนั้นอยู่ในสภาวะต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และเสริมสร้างบุคลิกภาพของบุคคลนั้นให้สมบูรณ์แบบ จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า เจตคติมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพราะเมื่อมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนจะมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน เจตคติช่วยกระตุ้นให้นักเรียนต้องการใช้ภาษาและเจตคติที่ดีสามารถช่วยให้นักเรียนนำการเรียนรู้ไปสู่ความสำเร็จและความพยายามที่จะเรียนเพิ่มมากขึ้นจากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่า การที่นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจตุรมิตรวิทยาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 25 นั้น สามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในห้องเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่า นิทานสามารถนำมาพัฒนาการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจได้ดี เนื่องจากมีเนื้อหาและโครงเรื่องที่เข้าใจง่ายและซับซ้อน สามารถกระตุ้นความรู้เดิมของผู้เรียน ให้นักเรียนเกิดความสนใจอยากเรียนและเกิดความสุขสนาน เพลิดเพลินไปกับตัวละครและเนื้อเรื่อง ทั้งยังแฝงไว้ด้วยคติธรรม ข้อคิดและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้อ่านได้อีกด้วย

1.2 จากการวิจัยพบว่า การใช้สื่อการสอน เช่น บัตรภาพ บัตรคำ บทอ่านหรือแผนภาพโครงสร้างเรื่อง มีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ เกิดความสนุกสนาน และเกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้วัฒนธรรม และคตินิยมจากเนื้อเรื่องี่อ่าน ดังนั้นครูควรจัดเตรียมสื่อการสอนที่เหมาะสมและสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน พบว่า ครูควรเตรียมคำถามที่มีความหลากหลาย และเหมาะสมกับบริบทของเนื้อเรื่อง ให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรมีการวิจัย เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทาน ของนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย การใช้นิทานควบคู่กับเทคนิคการสอนแบบอื่นๆ ในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน เช่น การเรียนแบบร่วมมือ หรือการใช้วิธี KWL-plus

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัย ในการนำนิทานไปใช้พัฒนาทักษะด้านอื่นๆ เช่น ทักษะการพูดและการเขียน เนื่องจากว่า หลังจากการอ่านนิทานแล้ว นักเรียนสามารถพูดและเล่าเรื่องหรือเขียนสรุปเรื่องเกี่ยวกับนิทานได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2546). **มาตรฐานสู่ความสำเร็จหลักสูตรการประเมินผลและแผนปฏิบัติการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กาญจนา ปราบผล. (2532). **การทดสอบและประเมินผลสำหรับครูผู้สอนภาษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541, เมษายน). **การเล่านิทาน**. วารสารการศึกษาปฐมวัย,

18(4), 10-9.

- ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน. (2544). **จิตวิทยาการอ่าน**.กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ฉวีวรรณ คูหาอภิรักษ์. (2542). **เทคนิคการอ่าน(Reading Techniques)**.กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ.
- นันทิยาแสงสิน.(2540). **กลวิธีการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษในระดับ ประถมศึกษา**. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชมศรีสะอาด.(2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปริญญา อังสกุล. (2545). **การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา.
- แมนมาส ขวลิต. (2548). **หนังสือเด็ก**. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
- รวีวรรณ อังคนุรักษ์พันธุ์. (2543). **การรัตทัศนคติเบื้องต้น**. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2551). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วนิษา เทียมเมฆ. (2555). **นิทาน 2 ภาษาThai-English**. กรุงเทพฯ: พีเอ็นเอ็น กรุ๊ป.
- วรรณ ศรีสุนทร. (2539). **การเล่านิทาน**. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี่.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2543). **หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือวิจัย**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิเชียร เกษประทุม. (2542). **นิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- ศักดิ์ สุนทรเสนีย์. (2543). **เจตคติ**.กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมปองหลอมประโคน.(2544). **การใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพื่อส่งเสริมทักษะฟัง-พูด ภาษาอังกฤษและความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5**.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา หลักสูตรและการสอนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมศักดิ์ ปรีปุระณะ. (2542). **นิทานสำหรับเด็ก**.ราชบุรี: สถาบันราชหมู่บ้านจอมบึง.
- สมุทร เชื้อวานิช. (2526). **เทคนิคการอ่านภาษาอังกฤษ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2540). **แนวคิดและเทคนิควิธีสอนภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2545). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2548). **ระเบียบและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์แนวทางการปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรชรรวงศ์ษา. (2548). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (วิชาภาษาอังกฤษ) โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานเป็นสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2)**.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัจฉรา วงศ์โสธร. (2544). **การทดสอบและการประเมินผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมาพร ทองเสมอ. (2548). **การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานและรูปภาพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Anderson, N. (1999). **Exploring second language Issues and Strategies**. Toronto: Heinle&Heinle Publishers.
- Anderson, R., & Pearson, C. M. (1999). **A schema-theoretic view of basic process in reading comprehension in interactive approaches to second language reading**. Edited by Patricia Carellet at,

- Cambridge: Cambridge University Press.
- Asher, J. (2000). **Learning another language through actions: The complete teacher's guidebook.** California: Sky Oaks Productions.
- Beaty, J. (1994). **Picture Book storytelling: Literature Activities for Young Children.** Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers.
- Callanhan, F. & Clark, L. H. (1988). **Teaching in the middle and secondary Schools: Planning for competence.** New York: Macmilan.
- Carrell, P. L., & Eisterhold, C. (1987). **A schema-theoretic view of basic process in reading comprehension in interactive approaches to second language reading.** Cambridge: Cambridge University Press.
- Chomsky, N. (1965). **Aspects of the theory of syntax.** Cambridge, Mass: MIT Press.
- Crawley, S. J. (1995). **Strategies for guiding content reading.** New York: A Simon & Schuster.
- Cynthia, A. (1997). **African American fifth-grade males respond to contemporary realistic children's literature.** Dissertation Abstracts International, 53 (November): 1642-A.
- De Vas, G. (1991). **Storytelling for Adults.** Colorado: Libraries Unlimited.
- Goodman, K. (1982). **The psychology of second language learning.** London: Cambridge University Press.
- Guthrie, C. (1977). **A study of Kentucky folklore as a resource for high school English programs of the state.** Dissertation Abstracts International

- Harmer, J. (2001). **The practice of English language teaching**. Harlow: Pearson Education.
- Harris, L., & Smith, C. (1972). **Individualizing Reading Instruction: A Reader**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Heaton, J. B. (1990) **Classroom testing**.New York: Longman.
- Hedge, T. (2000). **Teaching and learning in the language classroom**. Oxford: Oxford University Press.
- Huge, A, (1989). **Test for language teachers**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Johnson, P. (1982). **Effect on Reading Comprehension of Building Background Knowledge**.TESOL Quarterly, 16(4), 605-627.
- Krashen, S. D. (1983). **Principle and practice in second language acquisition**.Oxford: Pergamon Press.
- Lie, A. (1993). **Paired storytelling: Integrated approach for bilingual and English as a second language students**. Texas Reading Report, 16(4), 4-5.
- Likert, R. (1932). **A technique for the measurement of attitudes**. Archives of Psychology, 40(14), 32-35.
- Miller, H. (1990). **Reading comprehension activities kit**. California: The center for Applied Research in Education.
- Nuttal, C. (1996). **Teaching reading skill in a foreign language**. New York: Cambridge University Press.
- Pedersen, M. (1995). **storytelling and the art of teaching**. English Teaching Forum, 33(1), 2-5.
- Wallace, C. (1992). **Reading. 4thed**. New York: Oxford University Press.
- Widdowson, H. G. (1979). **Explorations in applied linguistics**. London: Macmillan.
- Zaro, J. J. (1995). **storytelling**. Oxford: Heinemann Publishers, (Oxford).

Zintz, M. V. (1984). **The Reading process: The teacher and the learner.**Dubuque, IA: Wm. c. Brown.

Socially Engaged Buddhism in Cambodia: Social Value and welfare

Ven. HakSienghai (Reahul)

Executive Director of Buddhism for Education of Cambodia (BEC)

Abstract

With its vitality in regions around the world, world peace and social harmony begin with the Buddha's teaching in which we train our inner world and our outer world for *positive peace*. By positive peace, we mean addressing the underlying root-causes of human suffering and conflict. It was during the tumultuous times in Cambodia when the Venerable Maha Ghosananda (1927 -2007) encouraged the *Sangha* (Buddhist monkhood) to find the courage to "leave [their] temples (pagoda, wat) and enter the temples of human experience, temples that are filled with human suffering." Maha Ghasananda was referencing the need to preserve an over 2560-year-old Buddhist tradition of investing in humanity in order to develop a peaceful and harmonious world.

As such, the term "Socially Engaged Buddhism" refers to the active involvement of Buddhist monks in society in order to reverse the scourge of direct, structural and cultural violence in society. It urges Buddhist leaders to strengthen their ongoing noble missions to cultivate mindfulness and promote a path of non-violence, equanimity and sustainable social development programs as a valued and morally correct roadmap to positive peace.

With its increasing vitality in regions around the world, Buddhism and the *Four Noble Truths and Eightfold Path* offer valuable relief and guidance at a time when peace and social harmony seems to be a deferred dream for the marginalized and rejected segments of society. As Buddhism and the *Sangha* recover from near expungement, socially engaged Buddhist in Cambodia are heeding to Maha Ghosananda's advice to find the courage to enter the temples of human experience and suffering. This has been best illustrated in the creation of various Theravada Buddhist-led peace building organizations, most notably Buddhism for Education of Cambodia (BEC).

Therefore, by promoting the morally and ethically right use of the *Four Noble Truths and Eightfold Path* in post-conflict Cambodia, BEC is recognized as a valuable carrier of positive peace through its five peace building programs: Youth Education, Prisoner Education, Media Dharma Talks, Children Sponsorship, and Caring for the Poor and Aging. It is through socially engaged Buddhism where non-governmental peace building organizations like Buddhism for Education of Cambodia aim to address the underlying root-cause of direct, structural and cultural violence.

Introduction

While the vicious cycle of structural and cultural violence appears difficult to reverse, there are those who continue to embrace the Buddhist practice of walking among the people of everyday life to gain a face-to-face encounter with common people. As conveyed by the Venerable MahaGhosananda, peace begins with peace education (*Dhamma or the truth taught by Buddha*) in which we train our inner world and our outer world for positive peace. This is important inasmuch as the *Dhamma* and *middle way* go beyond all duality and all opposites as illustrated in the divisive nature of social identity groups. Often referred to as equanimity, *the middle path* of Buddhism serves to harmonize all extremism. "The middle way between indulgence and asceticism is the principle informing all the *Sangha's* rules of life". It is worth mentioning here, that during a fearful and dangerous period in Cambodia's history, the Venerable Maha Ghosananda encouraged Buddhist monks to find the courage to leave their temples and enter the temples of human experience, temples that are filled with human suffering.

Many years later, Maha Ghosananda's encouragement and profound words of wisdom would inspire the creation of a few Buddhist-led non-governmental organizations (NGOS). Truly aiming to transform individual minds, one of these upstart NGOs is Buddhism for Education of Cambodia (BEC). Founded on July 4, 2012, with its headquarters located in Battambang, BEC's mission is to support monastic and ethical education and vocational training primarily to the young generation. BEC also provides humanitarian assistance to those in greatest need through five peace building (peace education) programs: *Youth Education*,

Prisoner Meditation, Media Dhamma Talks, Children Sponsorship, and Caring for the Poor and Aging.

The *Youth Education Program* offers Buddhist morality training to communities and educational institutions throughout the country. Morality is not a ritualistic obedience to a code of behavior imposed by an external authority, it is rather a healthy habit pattern that you have consciously and voluntarily chosen to impose upon yourself because you recognize its superiority to your present behavior. Just as *vipassana* meditation is a form of mental cultivation, the purpose of this program is to cultivate in Cambodia's youth how to live their lives with both understanding and compassion. Hence, with greater understanding, you will be more flexible and tolerant towards others. You are ready to forgive and forget. When you have learned to demonstrate compassion for yourself, compassion for others becomes automatic. By achieving profound understanding and compassion will inevitably relate to the world with a deep and uncritical love.

The *Prisoner Meditation Program* offers Dhamma Talks and meditation to inmates at the Battambang Prison compound on a voluntary basis. Each Friday, Buddhist Monks from BEC teach mindfulness through the *vipassana* system of meditation for approximately 30 inmates. Often referred to as the *Great Teacher*, these meditation sessions intend to purify the mind of psychic irritates like greed, ill-will (hatred), and delusion. The purpose of the *vipassana* meditation sessions is to achieve personal transformation, which serves to restore broken relationships and to teach criminals how to live non-violently with radical differences. From a Western perspective, this can be interpreted as the ultimate goal of conflict prevention and resolution by addressing negative attitudes and violent behavior.

Media Dhamma Talks Program follows the Buddha's path towards enlightenment and serves as a guide to the cessation of *Dukkha* or the cause of our individual suffering. Conducted live on the radio every day and on the television twice weekly, this program shares Buddhist ideals, values, and emphasizes mindfulness to transform the three roots of evil into their positive counterparts: greed into generosity, ill-will (hatred) into loving-kindness (compassion), and delusion into wisdom. By socially engaging Cambodia society, the *Media Dhamma* talks program attempts to

dispel the notion that happiness can be gained by satisfying desire. As the *dhamma* talks further stress, happiness can be achieved only by transforming desire.

The *Children Sponsorship Program* is focused on education for orphans and poor children who are mostly deprived of basic human needs. The emphasis of this program is to extend assistance in the form of school supplies, bicycles, or in some cases homes. By supporting these marginalized and disadvantaged children, some of their basic human needs are met. As the paramount importance of the *Sangha* or monastic community was to preserve the Buddha's path towards enlightenment or truth, generosity is not optional for Buddhist; they are obligated to respond compassionately to those in need. And while it may be agreeable for certain people to live in isolation for a while to improve the mind and character, it is exceptionally praiseworthy and courageous to be socially engaged by living among the suffering, helping them and being of service to them.

The *Caring for the Poor and Aging Program* focuses on a large abandoned population mostly in rural Cambodia. Through this program, BEC offers humanitarian assistance to address unmet basic human needs for the most marginalized citizens in Cambodia. The Buddhist emphasis on karma implies a different way of understanding and addressing social problems. As followed by BEC, the traditional Buddhist solution to poverty is *Dana* (giving or generosity). *Dana* is considered the most important concept in Buddhist thinking, and those walking the Buddhist path are called upon to show compassion to those who are in need help.

Additionally, BEC strongly promotes monastic education through its close cooperation with the Buddhist University in Battambang, Eoung Thoung Buddhist High School and WatSlaket Buddhist Primary School. Again, through these programs, Buddhism for Education of Cambodia is actively preserving an over 2560 year old Buddhist tradition as carriers of positive peace. There is no Buddhism. The future of Buddhism lies not only in the purity or strength of *Sangha* life, but in the strength of the bonds which link the *Sangha* and the wider community through social engagement. Where these bonds or social engagement are weak, there is always a danger of the *Sangha* becoming isolated and decaying. Where they are strong, Buddhism's influence on a community is strong.

It remains to be seen whether the erosions of the secular society will so weaken the *Sangha's* links with the community that Buddhism as a morally, ethically and socially engaging philosophy disappears as we know it today, or whether the *Sangha* will become the self-conscious instrument for a new expansion of socially engaged Buddhists. In either case, the future of Cambodia will remain intimately bound up with the future of the *Sangha* and its capacity to exist not merely for its own members but for the happiness and welfare of all human beings.

Theravada Buddhism remains an important part of the social fabric of everyday life in Cambodia, and forms the core of idealized moral and ethical standards. A *Sangha* is a community of friends practicing the *Dhamma* together in order to bring about and maintain peace and social harmony. As carriers of positive peace, the essence of a *Sangha* is awareness, understanding, acceptance, harmony and love. When you do not see these in a community, it is not a true *Sangha*, and you should have the courage to act and seek transformational change. But when you find these elements are present in a community, you know that you have the happiness and fortune of being in a real *Sangha*." This has indeed been the purpose of Buddhism for education of Cambodia.

Conclusion.

The history of Theravada Buddhism bears out the observation that without a socially engaged *Sangha* (the Buddhist community of monks, nuns, novices, and laity)

References

- Bodhi, Bhikkhu. (2016). *The Buddha's Teachings on Social and Communal Harmony: An Anthology of Discourses from the Pali Canon*. Somerville, MA: Wisdom Publications.
- Bond, George D. (2004). *Buddhism at Work: Community Development, Social Empowerment and the Sarvodaya Movement*. Bloomfield, CT: Kumarian Press
- Campbell, Susanna, Chandler, David and Sabaratnam, Meera. (2001). *A Liberal Peace? The Problem and Practices of Peace building*. New York: Zed Books.

- Chandler, David. (2008). *A History of Cambodia*. Philadelphia, PA: Westview Press.
- Chandler, Dawn and Torbert, Bill. (2003). "Transforming inquiry and action interweaving 27 flavors of action research." *Action Research*, 1, 133-152.
- Chappell, David W. (1999). *Buddhist Peace work: Creating Cultures of Peace*, ed. Boston, 44 MA: Wisdom Publications.
- Colletta, Nat J and Cullen, Michelle L. (2000). *Violent Conflict and the Transformation of Social Capital: Lessons from Cambodia, Rwanda, Guatemala, and Somalia*. Washington, DC: The World Bank.
- Dalai Lama, Marcy, Joanna, ThichNhatHanh, Snyder, Gary, Maha Ghosananda, Aitken, Robert, Spretnak, Charles and others. (1998). ed. Fred Eppsteiner. *The Path of Compassion: Writings on Socially Engaged Buddhism*. Berkeley, CA: Parallax Press.
- Eppsteiner, Fred. (1988). *The Path of Compassion: Writings on Socially Engaged Buddhism*. Berkeley, CA: Parallax Press.
- Harris, Ian. (2005). *Cambodian Buddhism: History and Practice*. Honolulu, Hawaii: University of Hawaii Press.

Biography:

Venerable HakSienghai has ordained in 1996 when he was 111 years old. He finished Buddhist High School in Battambang province and in 2006-2009. He did his B.A. in Buddha Dhamma at International Theravada Buddhist Missionary University known as ITBMU. He got Master Degree in Buddhist Studies from Kalaniya University in Sri Lanka. Now he is a founder and executive director of Buddhism for Education of Cambodia (BEC) based in Battambang, western part of Cambodia in which it is founded on the 4th July of 2012.

The Vitality of the Knowledge of Sanskrit For Buddhism in Southeast Asia*

Mr. Sanit Sinak

Mahamakut Buddhist University Salaya,
Nakhonpathom, THAILAND
Corresponding Author, E-mail: sanitsinak@gmail.com

Abstract

Although Pāli was the main language of the southern Buddhist, the knowledge of Sanskrit is necessary to help more understanding Buddhism. As knowing for long time, the southern Buddhism, Theravāda, recorded the Buddha's teachings in Pāli, while the northern, Mahāyāna recorded in Sanskrit language. Studying Sanskrit has taken the important role in many countries which accepted the teachings of Theravāda Buddhism along with Pāli.

To understand the teachings of the Lord Buddha, we need to study the languages which has been recorded them in religious texts, not only Pāli but Sanskrit also. In our present time, difficulty of language makes trouble for people and they turned away. In Southeast Asia, many countries accepted the Buddha's teachings as the religion of mostly people. Therefore, to understanding and to practicing the Buddhism need ability of the languages. Moreover, the relation between Pāli and Sanskrit is very close in many aspects. So the knowledge of Sanskrit is very important to study Buddhism, both Theravāda and Mahāyāna. The Buddhist monks who have important role to spread and protect the right teachings in this global society more need to study and understand the religious languages.

Furthermore, there are many mistakes in interpretation of Buddhist virtues by the person who has not enough knowledge of Pāli and Sanskrit. In the current paper, the objectives are to study about the necessity of Sanskrit for Buddhism in Southeast Asia and Vietnam. to present the significant of knowledge of both Pāli and Sanskrit which being used to understand the Buddhism of the people in this region.

Keywords: Sanskrit, Buddhism and Southeast Asia

Introduction

The major language of Buddhism has been known as Pāli which is used in order to record the Buddha's speech in the form of Buddhist Cannon, *Tripitaka*, in the main of Theravāda School. Those who want to understand Buddhism have to study the language at first as A. K. Wader said "the study of early Buddhism will always be the objective of the majority of those who take up Pāli." Although Pāli is regarded as language of Buddhism, especially Southern Buddhism, but in ancient India at the time of the Lord Buddha not only single language was spoken by people. The language being supported as *lingua franca* of Indo-Aryan in the old period is the 'Sanskrit'.

In the aspect of history of the language, this is not possible to miss Sir William Jones's lecture in Calcutta to the Royal Asiatic Society of Bengal on February 2, 1786:

"The Sanskrit language, whatever be its antiquity, is of a wonderful structure; more perfect than the Greek, more copious than the Latin, and more exquisitely refined than either, yet bearing to both of them a stronger affinity, both in the roots of verbs and in the forms of grammar, than could possibly have been produced by accident; so strong indeed, that no philologer could examine them all three, without believing them to have sprung from some common source, which, perhaps, no longer exists: there is a similar reason, though not quite so forcible, for supposing that both the Gothic and the Celtic, though blended with a very different idiom, had the same origin with the Sanskrit; and the old Persian might be added to the same family."

The Sanskrit is not only name of the language it is also the vast field of many branches of knowledge consisting of Indian philosophy, religion, art, culture and literature etc. When the Sanskrit was used in the religious and philosophical texts in ancient India so that, they had the very powerful impact to the Indo-Aryan's life and society. According to Aryan Hindu minds, they accepted Sanskrit as the language of god or a divine language (*daivt vāk*) which having been revealed through the mouth of the **R̥ṣi** or seers and it is also called *devabhāṣā* meaning "Language of the Gods". This is the important reason that religious texts were recorded in Sanskrit. Moreover, Sanskrit indicated of sacredness of messages from the Gods and the knowledge of Sanskrit, following the grammar of **Pāṇini**,

showed the great ability of those. So the various branches of sciences were produced through Sanskrit by those scholars. In the Mahābhārata, the great epic of India, there is one stanza that shows the greatness and vastness of Sanskrit as;

dharme hyārthe ca kāme ca mokse ca bharatarṣabha/yadihāsti tadanyatra yannehāsti na tat kvacit //

All about dharma artha kāma and mokṣa are found in the Mahābhārata. If there are not found in it, neither also in any others.

The important role of Sanskrit spreads over mostly in northwestern parts of India. As a language of Indo-Aryan at the period of the Vedic till the classical, the Sanskrit took the major impact to society, culture and religion also. It seems scholars must know Sanskrit for showing their ability of language talent. Also in the texts of Buddhism, we have the famous passage being quoted from Cūḷavagga, Khuddakavattthukkhandhaka indicating that Buddhist monks tried to give the Lord Buddha's speech in Sanskrit but not be allowed by The Lord Buddha.' I quoted it from Pāli as:

Tena kho pana samayena yameḷakekuṭa nāma bhikkhūdve bhatikā honti brāhmaṇajātikā kalyāṇavāca kalyāṇavākkaraṇā. Te yena bhagavā tenupasaṅkamimsu, upasankamitvābhagavantam abhivādetvā ekamantam nistimsu. Ekamantam nisinnākho te bhikkha bhagavantametadavocum "eta- rahi, bhante, bhikkhūnanānāmā nānāgottā nānājaccā nānākulā pabbajitā. Te sakāya niruttiyā buddhavacanam dūsentī. Handa mayam, bhante, buddhavacanam chandaso āropemā'ti. Vigarahi buddho bhagavā... "kathanhi nāma tumhe, moghapurisā, evam vakkhatha 'handa mayam, bhante, buddhavacanam chandaso āropemā'ti. Netam, moghapurisā, appasannānam vā pasādāya. vigarahitvā... dhammiṃ katham katvā bhikkhūāmantesi "na, bhik- khave, buddhavacanam chandaso āropetabbam. Yo āropeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, sakāya niruttiyā buddhavacanam pariyāpuṇitu"nti.

"Now at that time Yamelu and Tekula were the names of two monks who were brothers, Brahmans by birth, with lovely voices, with lovely enunciation. They approached the Lord; having approached, having greeted the Lord, they sat down at a respectful distance. As they were sitting down at a respectful distance, these monks spoke thus to the Lord; "At present, Lord, monks of various names, various clans, various social

strata have gone forth from various families; these corrupt the speech of the Awakened One in using his own dialect. Now we, Lord, give speech of the Awakened One in metrical form." The Awakened One, the Lord One rebuked them, saying: "How can you, foolish men, speak thus: 'Now we, Lord, give the speech of the Awakened One in metrical form'? It is not, foolish men, for pleasing those who are not yet pleased.? And having rebuked them, having given reasoned talk; addressed the monks, saying: "Monks, the speech of the Awakened One should not be given in metrical form. Whoever should so give it, there is an offence of wrong-doing. I allow you, monks, to learn the speech of the Awakened One according to his own dialect.

Even though The Lord Buddha has rebuked the Buddhist monks to give the speech of Him in metrical form, but it seem to be the vitality of Sanskrit language which in the later period, after the Mahānirvāṇa (the great divine liberation or transcendence) of the Lord, the Buddhists have tried to compose and adopt the Buddha's speech to Sanskrit.

The adoption of Sanskrit by the Buddhists made the field of Sanskrit literature is wider. We may distinguish characters of Sanskrit which the Buddhists used by various methods as T. Burrow⁶ noted that firstly, Mixed Sanskrit or Buddhist Hybrid Sanskrit which was used in the Mahāsaṅghika School by mixing the original Prakrit with Sanskrit. The half-Sanskrit words appear by Sanskritisation but the Prakrit grammar is retained. It may be assumed that such a language was actually employed by those who wished to employ the superior Sanskrit language but were not able to follow its grammar. The second character is the language of Sarvāstivādins (the north-west) School which adopted proper Sanskrit from an early period by translation the canonical works into Sanskrit. The third is the works of same School which is not translation but composition which were at the later period than the canonical literature. The last character is the use of pure classical Sanskrit, in generally, associated with the characteristics of the Kāvya style, and is seen in the works of Aśvaghoṣa and his successors. Such works are distinguished from other works of classical Sanskrit literature only by the use of Buddhist technical terms.

In addition, I have my own opinion that Buddhist monks in the period of Kuṣāṇa dynasty which adopted Sanskrit as *lingua franca* came

from Brahmins family and lived in the environment of Sanskrit language so that is not to be surprised that in this period there are a lot of Buddhist Sanskrit texts were produced.

Buddhism in Southeast Asia including two main sects: Mahāyāna and Theravāda, by historical aspect, Mahāyāna Buddhism had a prominent position over the region, but nowadays many countries accept the Theravāda which can be divided by each country as a Theravāda Buddhist majority are in Sri Lanka, Thailand, Cambodia, Laos, and Myanmar. Vietnam continues to have Mahayāna majority due to Chinese influence. Indonesia was Mahayana Buddhist since the time of the Śailendra and Srivijaya empires, but now Mahāyāna Buddhism in Indonesia is now largely practiced by the Chinese diaspora, as in Singapore and Malaysia.

At present, there are Buddhist texts were composed in Sanskrit by adopting many types of language characters as T. Burrow noted above even new version of composition is Sanskrit. Furthermore Sanskrit also has influence on other languages in Indo-European family as English speaking world a lot of commonly used Buddhist terms are Sanskrit like saṃsāra, dharma and nirvāṇa, though of course translations in some cases are more common like "sentient being" for sattva, Use of Sanskrit terms for precision to understand the meaning of technical terms. However, Sanskrit as a language used to convey Buddhadharma was later development in Buddhist history.

However, to study Sanskrit is very difficult for capacity of people in our present day but for sure it is no waste afford definitely, as na corahāryaṃ na ca rājahāryaṃ na bhrātṛbhājyaṃ na ca bhārakāri | vyaye kṛte vardhata eva nityaṃ vidyādhanam sarvadhanapradhā | nam //

It cannot be stolen by thieves, nor can it be taken away by kings, nor can be divided among brothers, nor cause a load on your shoulders. If being spent, it indeed always keeps growing. The wealth of knowledge is the most superior of all wealth.

The knowledge of Sanskrit is very necessary for studying and understanding Buddhism as follows "Within Indian Buddhism, there are at least 600 Mahayana Buddhist literary compositions (sutras) that have survived in the languages of Sanskrit, Chinese or Tibetan. A near-complete Mahayana Buddhist Canon has survived in Chinese, but all of

these translated texts were originally revealed in a Sanskrit language. This Mahayana Buddhist Canon, recognized as a *vaipulyapitaka* in South Asia, contains texts that provide invaluable insight into major early Buddhist traditions. Some texts were transmitted in a language classified as Buddhist Hybrid Sanskrit, while other texts use classical Sanskrit, both of which are no longer spoken. The project's Scope encompasses both languages, preserving this rich cultural and linguistic heritage.

"Sanskrit is a very important language with which to comprehend the canon of Buddhism, as several schools of Buddhism derive their authority from Sanskrit texts. Mahayana Buddhist traditions in places such as China, Taiwan, Japan, Korea, Tibet, Bhutan, India, and Nepal were founded on translations of original Sanskrit texts, and Sanskrit texts are also important in Tantric Buddhist traditions. When there is a question about meaning, interpretation, or authenticity in regards to Buddhist texts in translation, these issues often can be resolved only by consulting the original Sanskrit texts"

But the languages of mostly in the region of Southeast Asia have very different structure and grammar from Sanskrit especially in Thailand, although there are many Sanskrit words in Thai language but usage and grammar are absolutely different. So studying Sanskrit which is provided only in university level and furthermore it has a lack of students who can pay time of their lives to study a somewhat very old and hard. Also in my university, **Mahamakut Buddhist University**, there are only a few Sanskrit students a year. At the end of this paper I want to quote the sentence of the renowned historian and author, William Cooke Taylor acknowledges that *"To acquire the mastery of this language is almost a labour of a life; its literature seems exhaustless"*.¹⁰

References

Basham, A. L. **The Wonder That Was India**. 24th Ed. Calcutta: Rupa & co, 1994
 Briggs, Rick. "Power of Sanskrit" in **Sanskrit in AI Magazine**. [2017 July 5] Available from <http://www.scribd.com/doc/31774203/NASA-Sanskrit-Report>, 1985

- Burrow, T. *The Sanskrit Language*. London: Faber and Faber, 1955, p. 61.
- Edgerton, F. **Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary**
Volume I: Grammar. Reprinted. Delhi: Motilal Banarsidass.
1985.
- Geiger, Wilhelm. **Pali Literature and Language**. English Translation by
Batakrishna Gohsh. Delh: Munshiram Manoharlal Publishers.
1996.
- Horner, I. B. **The Book of the Discipline**. Oxford: The Pali Text Society,
1997 p 193-194
- Davids, T.W. Rhys and Oldenberg, Hermann. **Sacred Books of the East**.
Vol. 20 Vinaya Texts Part ii: the Kullavagga. iv-xii. Delhi:
Motilal Banarsidass, 1885. p 150-151 Nikul Joshi "Sanskrit" [2017
July 4] Available from: <http://www.ancient.eu/Sanskrit/>
- Wader, A. K. **Introduction to Pali**. 2nd ed. London: The Pali Text Society,
1974. <http://www.dsbproject.org/>

The Way to Peace

Dr. JOTIKA¹

¹Lecturer

International Theravāda Buddhist Missionary University
Dhammapæla Hill, Mayangone, Yangon, Myanmar
Corresponding Author, E-mail: Jotika@yahoo.com

There are many ways which are used in the world for peace. Some are bad ways and some are good ways for peace. Bad ways is a term for doing what ought not to be done and not doing what ought to be done, out of zeal (desire), hate, delusion, and fear. They are called 'bad ways' because they are ways not to be travelled by Noble Ones.

Good Ways

Good way is called the Middle Way. The pæli word for the Middle Way is majjhimapaŷipadæ. It is composed of two parts; majjhima and paŷipadæ. Majjhima means the Middle and paŷipadæ means Way. Somajjhima paŷipadæ literally means the Middle Way. This Middle Way is interpreted to mean the Middle Way which has no extreme ways. There is just Middle Way and if a meditator treats this Middle Way, he or she will surely reach his or her destination of Nibbæna. There are no misleading extremes of this way.

Majjhimapaŷipadaæ is the noble path of eight constituents. In striving for purification with a view to gaining insight into the four noble truths that lead to the end of all woefulness - dukkha, there are the two extremes: indulgence in sense-pleasure - Kæmasukhallikænuyyoga on the one hand, and self-mortification -Attakilamathænuyyoga on the other. It is the Middle Way alone, steering clear of the two extremes that can lead to Nibbæna, the end of woefulness - dukkha.

Concerning ways, the Buddha said in the first sermon the wheel of dhamma and the doctrine of dependent origination.

"Monks, one who has gone forth from the worldly life should not indulge in these two extremes."

Purimena sassatædøna, mabhævo pacchimena ca padena,
Ucchedædivighæto, dvayena paridø pito ñæyo.

The first component will deny the false view of eternity and so on, and the second will prevent the nihilistic type of view and others like it, while the two together show the true way that is meant.

The extreme of self-indulgence

Indulgence in sense-pleasures or delighting in desirable sense-objects, pursuing and enjoying sensuous pleasures constitute one extreme practice. This practice is low, vulgar, being the habit of village and town folks, indulged in by ordinary common worldings, not pursued by the Noble Ones, ignoble, unclean, not tending to the true interests one is seeking after. Such pursuit after sensuous pleasures is an extreme practice which should be avoided.

Even before the time of the Buddha, how there were people who held the belief that heavenly bliss could be enjoyed in this very life di~~Y~~had hamma nibbænavæda. According to them, sensual pleasure was indeed blissful; there was nothing to surpass it, and that pleasure was to be enjoyed in this very life. It would be foolish to let precious moments for enjoyment pass, waiting for bliss in future life, which does not exist. The time for full gratification of sensual pleasure is now, this very life. Such is the heavenly bliss in this very life di~~Y~~had hamma nibbænavæda. This is one of the sixty-two wrong views - micchædi~~Y~~hi expounded by the Buddha in the brahmajælasutta of silakkhanda in the deghanikæya.

Enjoyment of worldly pleasures is not the practice of the noble ones - ariya. One may ask here why the noble ones like Visækhæ, Anæthapi~~4~~ðika and the Sakka, the king of the celestial beings, who had already reached the first stage of the noble life -sotæpanna engaged themselves in pursuit of sensuous pleasures. In sotæpannas, lust and passions are not overcome; there still lingers in them the incipient perception of suk agreeableness of carnal pleasures hasaññæ. This point is illustrated in Anguttara by the example of a person who is fastidious in the habits of cleanliness, seeking shelter in a filthy place filled with excrement to avoid attack by an elephant in must.

There are four kinds of indulgence in worldly enjoyments expounded by the Buddha. "Cunda, in this world there are some foolish, ignorant people who promote their own enrichment by slaughter of animals; cattle,

pigs, chicken, fish etc. This practice constitutes the first form of indulgence in worldly enjoyments."

Theft, dacoity and robbery constitute the second form of indulgence in worldly enjoyment while deceitful means of earning one's livelihood constitute the third. The fourth form of indulgence embraces other means beside these three, by which worldly wealth is gained.

When one is engaged in meditation practices, one has to forgo all kinds of sensuous enjoyments just like the bhikkhus who have gone forth from the worldly life because they tend to hinder the development of morality, concentration and wisdom. A meditator, even if he is a layman, must not, therefore, indulge in worldly enjoyments.

This is one form of extreme practice, namely, indulgence in worldly enjoyments.

The extreme way of self-mortification

Practice of self-mortification -attakilamathaænuyoga, which forms the other extreme practice results only in self- torture and suffering. It is not the practice of the Noble Ones, hence ignoble, unclean and does not tend to one's own welfare and interest. This extreme practice should be avoided. Imwadi

In lomahausasutta, ekanipæta commentary, it is stated that the Bodhisatta himself followed these practices in one of his existences, ninety-one world-cycles ago. He realized his mistakes when he saw signs of future miserable life as death approached. By abandoning the wrong practices he managed to attain the deva world. It was also mienionca in Mahæschanæda sutta.

"Let only skin, sinew and bone remain. Let the flesh and blood dry up. I will exert incessantly until I achieve the path and fruition I work for."

The Buddha had definitely stated in mahæsatipavhænasutta that pleasant feeling, painful feeling as well as equanimity are all objects for contemplation. Thus it should be definitely noted that any object which falls under the category of five groups of grasping is a legitimate object for meditational contemplation.

The Blessed One stated: "A bhikkhu meditates after making a firm resolution; unclinging, I will remain seated, without changing the crossed-legged position until the taints - æsavas have been removed. Such a bhikkhu

is an adornment to the Gosi³ ga- monastery in the forest of ingin-trees, a valuable asset to the forest abode."

"Bhikkhus, in this teaching, a bhikkhu after well consideration, patiently puts up with cold, heat, hunger, thirst, attack by insects and reptiles, effects of wind and sun, accusation and abuses, painful discomfort which arises, painful suffering which is violent, sharp, unbearable, unpleasant, hateful, fearful which may endanger his life even. The beneficial result of such patient toleration of heat, cold, hunger, thirst, attacks of insects, insults, physical discomforts, is non-appearance of taints, impurities, suffering and burning which would surely make their appearance if not borne with patience."

It should be noted seriously that the Blessed One advised in this sabbāsavasutta to bear with pain or suffering which is severe enough to cost even one's life. In the commentary to the sutta, it is mentioned that the Elder Lomasanæga persisted in his meditation practice even when enveloped by snowflakes while sitting in the open, round about the full moon of January. He overcame the cold surrounding him, without giving up his meditation posture, simply by contemplation of the intense cold of the Lo- kantarika region of the purgatories.

Thus practices which are not concerned with promotion of morality, concentration and wisdom but are taken only for mere suffering are definitely forms of self-torture. On the other hand, arduous efforts, however painful and distressing if made for the development of morality, concentration and wisdom do not constitute self-mortification. It must be definitely taken as the Middle Way or the Noble Eightfold Path, put forward by the Blessed One.

The Way to Peace

The blessed One himself, after avoiding the two extreme practices, has by following the Middle Way reached Buddha hood and gained Enlightenment. The blessed One continued: "Bhikkhus, avoiding these two extreme practices, the Tathægata has gained the penetrative knowledge of the Middle Way which produces vision and foremost knowledge and tends to calm, to higher knowledge, penetrative insight and realization of Nibbæna."

For thirteen years from the age of 16th to the age of 29th, he had indulged in sensuous pleasures, the way of extreme laxity. At the age of 29th, he had given up the lax way of living by going forth from the worldly life; he had practised extreme austerity through self-mortification. After six years of rigorous training, he had not gained any higher knowledge, he had not benefited in any way from the training and he realized that he had pursued the wrong way.

By developing Good ways or the Middle Way, penetrating to the four noble truths will be attained by means of Ariya Magga, finally Nibbæna will be realized through the Arahattaphala. Having thus realized Nibbæna, the last conscious moment of parinibbæna will not lead to new existence for new forms of mind and matter. It is the cessation of all suffering. In this way, the Middle Way leads to realization of Nibbæna, cessation of all suffering. Da

Concerning the way to peace, the Buddha delivered the following sermon to the ascetic Subhadda:

"If, in any set of laws - dhamma and discipline - vinaya, the Middle Way or Noble Eightfold Path is absent, their practice can never bring about the first stage of monk - sama¹/₄a who enters the stream that leads to progressive sanctification and becomes a once-returner sakadæ gæmø, nor the third who never returns to this world of pleasure - kæmaloka and becomes an non-returner - anægæmø. Lastly, there will be no Worthy Ones -Arahants, who have finally conquered all defilements - kilesæ.

The Middle Way or the Noble Eightfold Path is to be constantly cultivated and developed, for it is a set of discipline called bhævetabba which is conducive to the generation of the power to gain insight into the nature of the Path

The principles of the Middle Way or the Noble Eightfold Path can be achieved only through meditation and contemplation in the way of insight meditation -vipassanæbhævanæ. Any proposition to negate the principles and practice of the Middle Way or the Noble Path is to forbid or destroy Buddhist teachings. Beyond the pale of Buddhism, there is no the Middle Way or Noble Path and where there is no Middle Way or Noble Path there is no annihilation of defilements which obstruct the way to the extinction of craving Nibbæna.

The practice of the Middle Way or the Noble Path rests mainly on the observance of moralities - sōla, the practice of concentration - samædhi, and the acquisition of wisdom - paññæ. If morality is observed with dedication one would be bringing the three paths of morality magga' gasōla into play, namely, Right Speech, Right Action, and Right Livelihood. If one meditates, the three requirements of concentration samædhimagga ga will be fulfilled, namely, Right Effort, Right Mindfulness and Right Concentration. Meditation for insight is vipassanæbhævanæ which encourages Right Views and Right Thoughts. These two qualities constitute the path of wisdom paññæmagga ga. Mad

"You should strive for the annihilation of all potentials of defilements. Tathægatas can only show you the way. You yourself must practise meditation on the objects of tranquility meditation and insight meditation. Only then will you be liberated from the bonds of defilements that destroy what is wholesome and moral." hRI botou

"O Subhadda! Under the law - dhamma and discipline - vinaya laid down by me, you can attain the eightfold noble path. Only under the wings of my teaching can you come across firstly the stream-enterer sotæpannaa, secondly the once-returner -sakadæ gæmø, thirdly the non-returner - anægæmø and fourthly the worthy one. Outside my teaching, there are no such persons who actually know what they profess to know, able to annihilate the potentials of defilements."

The commentary gives twelve kinds of such samaas who can be subdivided into three divisions. In the first division, there are the four kinds of insight-meditators - vipassanæyogø who have already striven for the Path and so are known as æraddhavipassaka. In the second division, there are the four noble - ariya persons who have established themselves on the Path. The third division comprises the four noble persons -ariya who have come to the final stage to enjoy the fruition of the Path. sbla l vd bano

"Subhadda, I will tell you how to maintain this sæsanæ for long with its complements of the Middle Way or the Noble Eightfold Path and the sama4a practicing it. If the twelve kinds of monks live well, there shall be no extinction of the lineage of true samanas including the Arahats." insie 20 01

The term "bhikkhu" is rendered as belonging to the twelve kinds of samanas following the annotations in the commentary. The four insight-

meditators - vipassanæ yogø and the eight noble persons - ariya constitute the twelve.

"By the term 'sammæviha reyyuu - to live well' is meant that a stream-winner - sotapanna who has attained the first path of holiness must be able to disseminate the knowledge he has gained to others and organize them to become stream-winners like him."

The commentary has this to say: "The insight-meditator who has already striven for the stream-winner sotæpanna state, and attained that stage of knowledge of wisdom called udayab haya-ñæa, will also be able to convert others to his own way of striving for the path of stream-entry sotæpattimagga, demonstrating to them the exercises in meditation, in which he has excelled. If he has done so, he may be said to have 'lived well.

The constituents of the middle way are as follows;

1. Sammædiyyhi - Right understanding or view
2. Sammæsa kappa - Right thought
3. Sammævæce - Right speech
4. Sammækammanta - Right action
5. Sammææjova - Right livelihood
6. Sammævæyæma - Right effort
7. Sammæsati - Right mindfulness
8. Sammæs amædhi - Right concentration

Among the eight constituents, Right speech, Right action, Right livelihood are grouped in the middle way of morality sølamagga ga. If a meditator abstains from four oral actions, three bodily actions and mot tloz mari s86alon bluos bae gidous seven kinds of misdeeds, he or she is regarded as practicing the middle way of morality. 90

Right effort, Right mindfulness and Right concentration are grouped in the middle way of concentration - samædhimag ga ga. By practicing them, the way of concentration is established.

When the middle way of concentration is established, one shall be regard as possessing Right understanding and Right thought. They are grouped in the middle way of wisdom - paññæma gg'ga.

Everyone who follows this way will be peaceful and can live peacefully. May you all be peaceful.go9g sua to esrota om10 ibbut sii gni glngs.

References

- A Dictionary of Buddhist Terms Ministry of Religious Affairs, Yangon, p.152 Mahāvagga Pæ'i Text, p.14 & Mahāvagga Sauyutta Pæ'i Text, p.368 & Pañisambhidemagga Pæ'i Text, p.329 Religious Affairs Department, Yangon, Myanmar, 1997
- Visuddhimagga AYYhakathæ II, p. 152 Religious Affairs Department, Yangon, Myanmar, 1997.
- Mahāvagga Pæ'i Text, p.14 & Mahāvagga Sauyutta Pæ'i Text, p.368 & Pañisambhidæmagga Pæ'i Text, p.329
- Sōlakkhandavagga Pæ'i Text, p.33
- Manorathappraḥo [A¹/₄guttara] AYYhakathe [Vol.I] (Ekaka Nipæta), p.353
- Mahāvagga Pæ'i Text III, p.108
- Mahāvagga Pæ'i Text III, p.14 & Mahāvagga Sauyutta Pæ'i Text III, p.368 & Pañisambhidæmagga Pæ'i Text, p.329 eai tn t ll
- Jætaka AYYhakathæ (Vol. I), p.94
- Mplapaḥæsa Pæ'i Text, p.110
- Majjhimaḥæsa Pæ'i Text, p.146 & Sagæghævagga, Nidænavagga Sauyutta Pæ'i Text, p.266 & A'guttara Pañcaka, Chakka, Sattaka, AYYhaka Nipæta Pæ'i Text, p.52
- Mahāvagga Pæ'i, p.231 & Mplapaḥ¹/₄æsa Pæ'i, p.70
- plapaḥ¹/₄æsa Pæ'i, p.272
- Mplapaḥ¹/₄æsa Pæ'i, p.13 b pob
- Papañcaspano [Mplapaḥæsa] AYYhakathæ (Mplapariyæya, Sohanædavagga), p.62
- Mahāvagga Pæ'i Text, p.14 & Mahāvagga Sauyutta Pæ'i Text, p.368 & Pañisambhidæmagga oobova Pæ'i Text, p.329 l
- Mahāvagga Pæ'i Text, p.124 nai ghina
- Mahāvagga Pæ'i Text, p.14 & Mahāvagga Pæ'i Text, p.368
- Dhammapada Pæ'i Verse No.276
- Mahāvagga Pæ'i Text, p.125
- Suma galavilæsinø [Mahāvagga AYYhakathæ], p.181
- Mahāvagga Pæ'i Text, p.125
- Suma'galavilæsinø [Mahāvagga AYYhakathe], p. 181
- Suma'galavilæsinø [Mahāvagga AYYhakathæ], p. 181

Suma'galavilæsino [Mahævægga Ayyhakathæ], p.181
Mahævægga Sauyutta Pæ'i Text, p.369

การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า The enlightenment of the Buddha

อัครเดช นีละโยธิน

นักวิชาการอิสระ
Independent scholar

Corresponding Author, Email: surawutsung@gmail.com

บทคัดย่อ

การตรัสรู้ด้วยพระองค์เองของพระพุทธเจ้านั้น เป็นการปรากฏของธรรมอันสูงสุดธรรมคือความจริงที่เป็นกฎธรรมชาติของเอกภพ ที่ทุกคนและทุกสิ่งต้องอยู่ภายใต้กฎนี้ ดังนั้น ธรรมที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบจึงเป็น อกาลิก คือถูกต้องเสมอ และทำให้พระพุทธศาสนาแตกต่างจากศาสนาอื่น และเป็นศาสนาสากลของโลก ทั้งยังเป็นนิมิตหมายในการประกาศอิสรภาพของมนุษย์ ที่จะหลุดพ้นไปจากสังสารวัฏ เมื่อพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงความจริงเหล่านั้น และทรงอธิบายวิธีการที่ทำให้พ้นทุกข์ได้ ผู้ที่มุ่งหวังจะพ้นจากทุกข์ หากยึดถือและปฏิบัติตามแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ ก็สามารถทำได้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ บรรลุความเป็นพุทธะได้โดยเท่าเทียมกัน วิธีการที่จะพ้นจากทุกข์นั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้หลายวิธี แต่วิธีโดยสรุปและสั้นที่สุดคือดำเนินตามอริยมรรคมีองค์แปด หรือหมายถึงศีล สมาธิ ปัญญานั้นเอง และหากตราบใดที่มนุษย์ยังดำเนินตามวิถีทางที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ตราบนั้น พระพุทธศาสนาจะไม่เสื่อมไปจากโลกนี้

คำสำคัญ: การตรัสรู้, พระพุทธเจ้า

Abstract

The enlightenment by himself of the Lord Buddha is the supreme dhamma phenomenon, the dhamma truth which is the natural law of the universe. that everyone and everything must be under this rule. Therefore, the dharma which had discovered by the Lord Buddha is timeless and cause Buddhism different from other religions and being the universal religion of the world. This is also a good sign of human independence to

escape from round of rebirth. when the Lord Buddha showed those truths and he explained how to release from suffering. whom who aim to escape from suffering could hold and practice on the guidelines of the Lord Buddha and they could be able to release from all of suffering and achieve the enlightenment equally. The way to escape from that suffering, the Buddha had shown in many ways but the shortest way is to follow the noble eightfold paths which means the training in higher of morality mentality and wisdom. As long as humans continue to practice on the way of the Lord Buddha, then Buddhism will not deteriorate from this world.

Keywords: Enlightenment, Buddha.

บทนำ

โลกนี้ประกอบด้วยทุกข์ การเกิดเป็นทุกข์ และการเวียนว่ายตายเกิดเป็นสิ่งที่น่ากลัวที่สุด เพราะไม่มีใครสามารถรับประกันได้ว่า ชีวิตในภพชาติต่อ ๆ ไปจะเป็นอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะไม่พลาดถลาลงต่ำไปเกิดในทุคติภูมิ นอกจากบุคคลผู้นั้นได้ปฏิบัติตนเข้าถึงพระอริยสัจธรรมนำชีวิตไปสู่ความเป็นพระอริยบุคคลแล้วเท่านั้น แต่สำหรับผู้ที่ เป็นปุถุชนทุกคน ต้องยอมรับว่าการเวียนว่ายตายเกิดของตนนั้น จะต้องมิต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด เพราะปุถุชนคือบุคคลที่ยังหนาแน่นอยู่ด้วยกิเลส ที่เป็นตัวการทำให้เกิดกรรม เมื่อมีกรรมก็ย่อมต้องเกิดอยู่ในวิภวภูมิต่าง ๆ คือการเวียนว่ายตายเกิดที่ไม่รู้จบ การดับกิเลสและกรรมก็สามารถทำได้ ด้วยการตัดทำลายห่วงโซ่ของปฏิจจสมุปบาทนั้น เมื่อห่วงโซ่หนึ่งขาดที่เหลือก็จะค่อย ๆ ขาดไปด้วย และนี่คือการทำลายสังสารวัฏอย่างแท้จริง และการทำลายห่วงโซ่ของปฏิจจสมุปบาทนี้ ก็มีเพียงการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเท่านั้น

ความแตกต่างของศาสนาพุทธกับศาสนาอื่น

ศาสนาต่าง ๆ ในโลกนี้ส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นศาสนาเทวนิยม คือมีทศนะว่า พระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก สรรพสัตว์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย พระเจ้าเป็นผู้คุ้มครองโลก และอยู่เหนือโลก สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเป็นไปในโลกนี้ ล้วนแต่เกิดขึ้นเพราะการตกลงตาลของพระเจ้า แต่พระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาอเทวนิยม คือมีทศนะตรงกันข้ามกับศาสนาอื่น ๆ ด้วยการปฏิเสธว่าโลกหรือสิ่งเกิดขึ้น เป็นไปตามเหตุปัจจัยที่มีอยู่แล้วใน

เอกภพตามธรรมชาติ คือสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลาย ล้วนประกอบขึ้นจากส่วนประกอบอื่น ๆ ย่อยลงไป แต่ทุกอย่างไม่มีตัวตนของมันอย่างอิสระ แต่ล้วนเกิดดับต่อกันไปเรื่อย ๆ ไม่เที่ยงและไม่คงที่ กระแสเหล่านี้ไหลเวียน หรือดำเนินต่อไปอย่างค่อยเป็นไป และเนื่องอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นเหตุปัจจัยสืบต่อแก่กัน ความไม่มีตัวตนของมันเอง และไม่เที่ยงแท้ ไม่คงที่ต่าง ๆ ทั้งหมดนี้เป็นไปตามธรรมชาติ อาศัยความสัมพันธ์และความเป็นปัจจัยเนื่องอาศัยซึ่งกันและกันของสิ่งทั้งหลายนั่นเอง ไม่มีตัวการอย่างอื่นที่นอกเหนือออกไป ในฐานะผู้สร้างหรือผู้ดลบันดาลของพระเจ้าองค์ใดทั้งสิ้น ดังนั้น การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าจากการค้นพบความจริงเหล่านี้ด้วยพระองค์เอง จึงทรงประกาศตนถึงความ เป็น “พุทธะ” และเป็นเหตุให้ศาสนาพุทธแตกต่างจากศาสนาอื่นในโลกนี้ เพราะเป็น ศาสนาที่มีเหตุมีผล และสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ด้วยปัญญาของมนุษย์ ผู้ใดเข้าถึง ธรรมอันเป็นความจริงนั้น ก็จะได้พบทางอันเป็นที่สุดแห่งทุกข์เช่นเดียวกัน

การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

คำว่า ตรัสรู้ (Enlightenment) หมายถึง การรู้แจ้งตามความเป็นจริงโดยชอบ ในธรรม ซึ่งเป็นการบรรจบประสานระหว่างปัญญาของมนุษย์ กับธรรม คือ ความจริง แห่งความเป็นไปตามเหตุปัจจัยในธรรมชาติ การรู้เห็นตามความเป็นจริงนี้ ทำให้ความ สงสัยทั้งหลายหมดสิ้นไป เพราะรู้และเข้าใจถึงธรรม พร้อมด้วยเหตุและผลคือภาวะ ของ การดับสิ้นไปแห่งปัจจัยอันเป็นต้นเหตุของธรรมนั้น เมื่อตรัสรู้แล้วพระพุทธเจ้าก็ได้ตรัส ว่า “ยथा หเว ปาตุกาวนติ ธมฺมา” ความว่า “เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่บุคคล ประเสริฐผู้เพียรพยายามเพ่งพินิจอยู่ เมื่อนั้น ปวงความสงสัย ย่อมมลายไป เพราะรู้และ เข้าใจถึงธรรมพร้อมทั้งเหตุของมัน เพราะได้รู้ถึงภาวะที่สิ้นไปแห่งปัจจัยทั้งหลาย ขจัด มารและเสนาเสียได้ ดังตะวันส่องฟ้าทอแสงจ้าอยู่ ฉะนั้น” (ช.อุ.25/38/62)

กระบวนการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะทรงออกบวช ทรงมองเห็นวงจรของชีวิต อันได้แก่ ความ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งทำให้พระองค์มีแนวคิดที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะพ้นไปจากสิ่งเหล่านี้ได้ เพราะการเสวยสุขในฐานะของเจ้าชาย ก็ยังต้องตกอยู่ภายใต้วงจรเหล่านี้ ทรงต้องการที่จะหาทางออก ด้วยการแสวงหาโมกขธรรมด้วยการออกบวช ทรงใช้เวลา 6 ปี ก่อน จะบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยมีวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ๆ โดยสมัครเข้าศึกษาธรรมในสำนักของอาพาธาบาส และอุทกตาบาส จนสำเร็จสมาบัติ 8 ซึ่งเป็นสมาธิขั้นสูงสุด ทรงมีวิจารณ์ญาณว่าวิธีการดังกล่าว ยังมีใช้หนทางดับทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง

2. การปฏิบัติแบบลองผิดลองถูกด้วยตนเอง ตามความเชื่อของคนในยุคนั้น คือการบำเพ็ญทุกรกิริยา ด้วยการทรมานตนเองให้ได้รับความลำบากมากที่สุด และทรงทรมานพระองค์เองถึงขั้นอุกฤษฏ์ ด้วยการอดอาหารจนเกือบสิ้นพระชนม์ แต่ก็ไม่พบหนทางแห่งการดับทุกข์

3. การสรุปบทเรียน เมื่อได้ปฏิบัติทั้งสองวิธีแล้วก็ยังไม่พ้นทุกข์ จึงทรงกลับมาบำรุงร่างกาย และเริ่มต้นบำเพ็ญเพียรทางจิต และได้ทรงพบทวนสิ่งที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว โดยเปรียบเทียบกับพิน 3 สาย คือ สายหย่อน สายตึง และสายกลาง

3.1 สายหย่อน (กามสุขัลลิกานุโยค) คือ การแสวงหาความสุขด้วยการบริโภคกาม ลุ่มหลงในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ตามแบบคนทั่วไป ทรงพบว่า ไม่ใช่หนทางแห่งการดับทุกข์ เพราะทรงใช้ชีวิตตามแนวทางนี้มาแล้ว เมื่อครั้งเป็นเจ้าชาย

3.2 สายตึง (อตตกิลมถานุโยค) คือ การทรมานตนให้ได้รับความลำบาก เช่นการทำทุกรกิริยา ก็ทรงทำมาแล้วแต่ก็ไม่ใช้ทางพ้นทุกข์เช่นกัน

3.3 สายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) คือ การปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 ไม่ตึงหรือหย่อนจนเกินไป

ภายหลังที่พระองค์ได้ทดลองด้วยวิธีต่าง ๆ แล้ว ทรงยินดีในทางสายกลาง และทรงเลือกปฏิบัติตามวิธีการนี้ เมื่อจิตสงบ เป็นสมาธิ ปราศจากกิเลสแล้ว ญาณอันเป็นเครื่องรู้จึงเกิดขึ้น และได้รู้เห็นสิ่งที่พระองค์ต้องการรู้ด้วยญาณทั้ง 3 คือ ปุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ และอัสวักขยญาณ คือ ญาณอันเป็นเครื่องตัดกิเลสให้สิ้นไป จิตของพระองค์ก็หลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลายทั้งปวง เมื่อนั้นการตรัสรู้ อริยสัจ 4 จึงเกิดขึ้นแก่พระองค์ ความเป็น “พุทธะ” ผู้ตื่น ผู้รู้ ผู้เบิกบานจึงบังเกิดขึ้น ในความหมายว่าเป็นผู้ตื่นด้วยสติ เป็นผู้รู้ด้วยปัญญา และเป็นผู้เบิกบาน ด้วยวิมุตติ หลุดพ้นจากโลกแห่งความทุกข์ทั้งหมด สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงเป็น “สมมาสมพุทธโธ” คือเป็นผู้ทรงบรรลุญาณอันเป็นเครื่องตรัสรู้เองโดยยอดเยี่ยมก็คือจิตของพระองค์สัมผัสกับความจริง และรู้สึกต่อสิ่งนั้นอย่างประจักษ์แจ้ง บังเกิดญาณภูตญาณทัสสนะที่ประกอบด้วย จักขุญาณ ปัญญา วิชชา และแสงสว่างภายในด้วยญาณทั้ง 3 คือ สัจจญาณ คือ การรู้สภาวะหรือความจริงเหล่านั้น กิจจญาณ คือการรู้ถึงสิ่งที่จะต้องปฏิบัติต่อความจริงเหล่านั้น และ กตญาณ คือได้รู้สิ่งที่เกิดขึ้น และได้ทำสิ่งที่ดับทุกข์ให้เกิดขึ้นแล้ว และเมื่อนั้น ความบริสุทธิ์แห่งจิตก็เกิดขึ้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ และเข้าถึงวิมุตติ พ้นจากห่วงโซ่แห่ง

สังสารวัฏสี่พันชาติภพตั้งแต่บัดนั้นทันที จากนั้นพระพุทธเจ้าได้ทรงประกาศพระศาสนาให้ มัชฌิมาปฏิปทาหรือ ทางสายกลาง อันเป็นวิธีที่ถูกต้องและดีที่สุดด้วยพระปัญญาธิคุณ อันเป็นผลจากการตรัสรู้ นั่น ทำให้คนรุ่นหลังในกาลต่อมาได้วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็น “เอ กาย โน มคโค” (ทางสายเอก) โดยไม่ต้องเสียเวลาลองผิดลองถูกเหมือนกับพระองค์อีก

ความจริงที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้

ลักษณะของความจริงที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือธรรมหรือกฎของธรรมชาติที่เป็น ธรรมนิยาม เป็นธรรมฐิติ พุทธปรัชญาเรียกกฎที่มีอยู่ตามธรรมชาตินี้แยกออกไปว่า ธรรมนิยามนั้นมีความหมายว่า “กำหนดอันแน่นอน” หรือ “ความเป็นไปอันแน่นอน” ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนคำว่าธรรมฐิติ หมายถึง การมีอยู่หรือดำรงอยู่ตามธรรมชาติ โดยไม่มีใครสร้างหรือกำหนดขึ้นและไม่อยู่ภายใต้อาณัติของใครหรืออะไร จึงไม่มี ข้อยกเว้นให้ไม่ต้องดำเนินไปตามกฎสำหรับใครหรือสิ่งใด แม้แต่พระพุทธเจ้าก็ต้องอยู่ ภายใต้กฎธรรมชาติ เช่นเดียวกับสิ่งมีอยู่ทั้งปวงเช่นกัน และไม่ว่าจะมีพระพุทธเจ้าทรง อุบัติหรือไม่ สิ่งเหล่านี้ก็ดำรงอยู่แล้วในสากลจักรวาลตามธรรมชาติ พระองค์ทรงเป็นแต่ เพียงผู้มาค้นพบและนำมาชี้แจงให้รู้เท่านั้น ดังปรากฏในพุทธพจน์ที่ว่า “พระตถาคต ทั้งหลายจะอุบัติหรือไม่ก็ตาม ธาตุ (สิ่งที่มีตามตามสภาพของมันทั้งรูปธาตุ และอรูปธาตุ) นั้นก็ยังคงมีอยู่เป็นธรรมฐิติ เป็นธรรมนิยาม (มีอยู่แล้วตามกฎของธรรมชาติ) คือ หลักอภิปัจจยตา พระตถาคตตรัสรู้ เข้าถึงหลักนั้นแล้ว จึงบอกแสดง วางเป็นแบบ ตั้งเป็น หลัก เปิดเผย แจกแจง ทำให้เข้าใจง่าย” ธรรมนิยามนี้ได้แก่

1. อุตุนิยาม (Physical Laws) กฎหรือกำหนดของธรรมชาติที่เนื่องด้วย อุณหภูมิจึง อากาศหรือฤดูกาลที่เป็นไปกฎธรรมชาติที่ครอบคลุมความเป็นไปของ ปรากฏการณ์ในธรรมชาติ เกี่ยวกับวัตถุที่ไม่มีชีวิตทุกชนิดหรือการที่วัตถุธาตุยอมเสื่อม สลายผุพังไปตามธรรมชาติความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายในลักษณะดังกล่าวนี้ อยู่ใน ขอบเขตกฎธรรมชาติที่เรียกว่าอุตุนิยาม

2. พืชนิยาม (Biological Laws) คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุ์ กรรม เป็นต้นครอบคลุมความเป็นไปของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ที่วิทยาศาสตร์เรียกว่า พันธุ์กรรม เช่นเมื่อนำเมล็ดข้าวเปลือกไปเพาะต้นไม้ที่งอกออกมาจะต้องเป็นต้นข้าว เสมอ การที่คนมีลูกเป็นคน ลิงมีลูกเป็นลิงนั้น ล้วนแต่เป็นผลจากการควบคุมด้วยกฎ ธรรมชาติที่เรียกว่าพืชนิยาม

3. จิตนิยาม (Psychic Laws) คือ กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับกลไกการทำงานของ จิต ในร่างกายของคนเราประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ร่างกายและจิตใจ จิตมี

กฎเกณฑ์ในการทำงาน เปลี่ยนแปลงและแสดงพฤติกรรม เป็นแบบฉบับเฉพาะตัว กฎธรรมชาติดีเกี่ยวกับความเป็นไปและการทำงานของจิตนี้ กำหนดโดยกฎของธรรมชาติที่เรียกว่า จิตนิยาม

4. ธรรมนิยาม (Kamic Laws) คือกฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ หรือการกระทำของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของกระทำ หรือกฎการให้ผลของกรรม คำว่ากรรมคือ การกระทำที่ประกอบด้วยความตั้งใจ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ กรรมดีและกรรมชั่ว กฎแห่งกรรมมีหลักอยู่ว่าทำเหตุเช่นไรย่อมได้รับผลเช่นนั้น และเพราะกฎแห่งกรรมนี้เป็นกฎธรรมชาติ กฎนี้จึงเป็นกฎที่เป็นสาธารณะสำหรับมนุษย์ทุกคน ไม่ใช่เป็นกฎที่ใช้ได้สำหรับผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาเท่านั้น การไม่เชื่อถือหรือไม่มีความรู้เรื่องกรรม และการให้ผลของกรรมไม่ได้เป็นเหตุให้กฎแห่งกรรมไม่ทำงาน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้นับถือศาสนาอะไรเมื่อทำกรรมดี เหมาะสมแก่เหตุปัจจัยก็ย่อมได้รับผลดี ทำกรรมชั่วก็ย่อมได้รับผลชั่ว เหมือนการปลุกมะพร้าว ผู้นับถือศาสนาใด ๆ ปลุกก็ย่อมได้รับผลเป็นมะพร้าว ฉนั้นใดก็ฉนั้น การกระทำทั้งหลายจึงอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติที่เรียกว่า ธรรมนิยาม

5. ธรรมนิยาม (General Laws) คือ กำหนดของธรรมชาติหรือกฎธรรมชาติ เป็นกฎแห่งเหตุและผล หรือกฎแห่งเหตุปัจจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลายเป็นกฎสากลที่ครอบคลุมความเป็นไปทั้งฝ่ายจิตและฝ่ายวัตถุ กฎข้อนี้มีขอบเขตครอบคลุมกว้างขวางที่สุด เพราะธรรมนิยามเป็นกฎรวบยอดที่รวมเอากฎเฉพาะเรื่องอื่น ๆ เข้าไว้ทั้งหมดรวมถึงบางสิ่งในสากลจักรวาลที่อธิบายโดยกฎทั้ง 4 ไม่ได้ นั่น ก็อยู่ในขอบเขตของกฎใหญ่ที่เรียกว่า ธรรมนิยามทั้งสิ้น

แต่ทั้งหมดนี้ก็ยังมีใช้สิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบ ยังมีเรื่องราวอีกมากมายที่พระองค์ทรงค้นพบแล้วมิได้นำมาแสดงหรือสั่งสอน เพราะไม่เป็นประโยชน์ต่อการพ้นทุกข์ หรือการบรรลุมรรคผลนิพพาน และเรื่องที่น่ามาตรัสเล่าขึ้นทรงเลือกแสดงเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่มวลมนุษย์ที่จะทำให้พ้นทุกข์ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ในชีวิตเท่านั้น

ลักษณะของธรรมฐิติหรือธรรมนิยาม

ลักษณะหรือสภาวะของธรรมฐิติ หรือธรรมนิยาม อันเป็นกฎธรรมชาติ มีหลักใหญ่อยู่ 2 ประการคือ ไตรลักษณ์ และ ปฏิจสุมุบาท หรือ อิทัปปัจจยตา ความจริงที่พระพุทธองค์ทรงแสดงทั้ง 2 หมวดนี้ ถือได้ว่าเป็นกฎเดียวกัน แต่แสดงในคนละแง่หรือคนละแนว เพื่อมองเห็นความจริงอย่างเดียวกัน ดังนี้คือ ไตรลักษณ์มุ่งแสดงสามัญญลักษณะของสิ่งทั้งหลายซึ่งปรากฏให้เห็นในรูปของ อนิจจัง คือ ความไม่เที่ยง ไม่คงทน

เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ทุกข์ คือ ความเป็นของคงทนอยู่ไม่ได้ ไม่คงอยู่ในสภาพใดสภาพหนึ่งตลอดไป หรือหมายถึงสภาวะที่มีความบีบคั้นขัดแย้ง อนัตตา คือ ความไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไม่เป็นของใครจริง ไม่เป็นไปตามความปรารถนา และไม่อยู่ในบังคับบัญชาของใคร

ส่วนปฏิจจนสมุปบาท หรือ อิทัปปัจจยตา คำว่า “ปฏิจจนสมุปบาท” แปลว่าการอาศัยกันและกันเกิดขึ้นของสรรพสิ่งหรือการที่สรรพสิ่งอิงอาศัยซึ่งกันและกัน สิ่งต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น ส่วนคำว่า “อิทัปปัจจยตา” หมายถึงกล่าวด้วยเหตุผลสากลที่ว่า เพราะมีสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ หลักปฏิจจนสมุปบาทหรืออิทัปปัจจยตานี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงกระบวนการของชีวิตมนุษย์ไว้ทั้งกระบวนการเกิดและกระบวนการดับไว้คือ

1. แสดงกระบวนการเกิด (สมุทัยวาร) อวิชชา เป็นปัจจัย สังขารจึงมี เพราะสังขาร เป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี เพราะวิญญาณ เป็นปัจจัย นามรูปจึงมี เพราะนามรูป เป็นปัจจัย สฬายตนะจึงมี เพราะสฬายตนะ เป็นปัจจัย ผัสสะจึงมี เพราะผัสสะ เป็นปัจจัย เวทนาจึงมี เพราะเวทนา เป็นปัจจัย ตัณหาจึงมี เพราะตัณหา เป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี เพราะอุปาทาน เป็นปัจจัย ภพจึงมี เพราะภพ เป็นปัจจัย ชาติจึงมี เพราะชาติ เป็นปัจจัย ชรามรณะจึงมี ความโศก ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส และความคับแค้นใจ จึงมีพร้อม ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งปวงนี้ จึงมีได้ ด้วยประการฉะนี้

2. แสดงกระบวนการดับ (นิโรธ) ก็เป็นกระบวนการที่ตรงกันข้ามกับกระบวนการเกิดนั่นเอง ในการแสดงกระบวนการของชีวิตนั้น องค์ประกอบของปฏิจจนสมุปบาทมีจำนวน 12 ข้อ องค์ประกอบเหล่านี้เป็นปัจจัยเนื่องและอาศัยสืบต่อกันไปเป็นรูปวงกลม เวียนต่อกันไป ไม่มีต้น ไม่มีปลาย กล่าวคือไม่มีตัวเหตุเริ่มแรกที่สุด แต่ในที่นี้ยกเอาอวิชชาขึ้นมาเป็นเหตุเบื้องต้น ก็มีได้หมายความว่าอวิชชาเป็นเหตุเบื้องต้น เพราะให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้นเท่านั้น ส่วนโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส เป็นเพียงตัวพลอยผสมเกิดแก่ผู้มีกิเลสอาสวะ เมื่อมีชรามรณะแล้ว ก็จะเป็นตัวอาสวะซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดอวิชชา หมุนเป็นวงจรต่อไปอีก ผู้ใดเห็นกระบวนการของปฏิจจนสมุปบาทดังกล่าวแล้ว ย่อมไม่สงสัยเกี่ยวกับที่สุด ของอดีต อนาคต และปัจจุบันที่เป็นอยู่ การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าจึงมีลักษณะสากล คือเป็นความจริง หรือสิ่งที่มีจริงที่มีสถานะแน่นอน เมื่อความจริงนั้นมีลักษณะเป็นสากล ผู้เข้าถึงความจริงนั้นไม่ว่าจะเป็นใคร ทั้งในอดีตในอนาคตและปัจจุบัน ย่อมรู้ตรงกัน ในเรื่องเดียวกันนั่นเอง พระพุทธองค์จึงตรัสว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ตรัสรู้เรื่องเดียวกัน ด้วยวิธีการเดียวกัน คือตรัสรู้ในอริยสัจ 4 และทรงปฏิบัติตามมรรค 8 หรือมัชฌิมาปฏิปทาเป็นทางแห่งการ

พันทุกข์เช่นเดียวกัน ส่วนจุดมุ่งหมายของพระพุทธองค์ในการยกเอาหลัก ปฏิจจนสมุปบาทขึ้นมาแสดง ก็เพื่อแสดงให้เห็นกระบวนการเกิด - ดับของทุกข์ เพราะคำว่าทุกข์ มีความสำคัญและมีความหมายมากในทางพุทธศาสนา เพราะทุกข์เป็นจุดเริ่มต้นของ อริยสัจสี่ ซึ่งเป็น สัจธรรมอันประเสริฐที่พระพุทธองค์ทรงแสดงเพื่อเป็นหนทางแห่งการ พ้นทุกข์อันแท้จริง

ลักษณะของธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอน

ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาสอนนั้น จัดเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. สวากขาตธรรม เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วทั้งที่เป็นกุศล อกุศล และอัปยากถ (เป็นกลาง ๆ ไม่ดีไม่ชั่วไม่ใช่กุศลไม่ใช่อกุศล) เป็นธรรมอันมีความงามในเบื้องต้น ท่ามกลางที่สุด สมบูรณ์ด้วยอรรถและพยัญชนะ

2. สัลเลขธรรม เป็นธรรมที่ทำหน้าที่ขัดเกลากิจ หรือบาปอกุศลให้ออกไปจาก กิจ ตามคุณสมบัติแห่งองค์ธรรมนั้น เช่น ปัญญาขจัดความโง่เขลา เมตตาขจัดความ พยาบาทความโกรธ เป็นต้น

3. นิยานิกรธรรม เป็นธรรมที่นำสัตว์ผู้ปฏิบัติ ให้ออกจากอำนาจของกิเลส ทุกข์ และสังสารวัฏ นำออกจากเวรภัยในปัจจุบัน

4. สันติธรรม เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดสันติสุขในขั้นนั้น ๆ ตามสมควรแก่ธรรมที่ บุคคลได้เข้าถึงและปฏิบัติตาม จนถึงสันติสุขอย่างยอดเยี่ยมคือนิพพาน

พระธรรมทั้งหมดที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้นั้น ทรงแสดงว่าเป็นธรรมที่มีอยู่ เป็นอยู่อย่างนั้น คือจะเป็นกุศล อกุศลและอัปยากถ และแม้แต่มรรคผลนิพพาน เป็น ธรรมฐิติ ธรรมนิยามคือไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม พระธรรมคงมีสภาพ เป็นอย่างนั้น พระองค์เป็นผู้ทรงค้นพบธรรมเหล่านี้ และนำมาเปิดเผยชี้แจงแสดงแก่โลก ตามความเป็นจริงแห่งธรรมเหล่านั้น หน้าที่ของพระองค์ในฐานะผู้ค้นพบคือทรงแสดง ธรรมเหล่านั้นให้ฟัง อันเป็นการชี้บอกทางที่ควรเดินและควรเว้นให้เท่านั้น ดังพุทธพจน์ ที่ว่า “อักษตาโร ตถาคตา” (ขุ.ธ.25/30/43-44) หมายความว่า ตถาคตเป็นแต่เพียงผู้ บอกเท่านั้น ส่วนการประพฤติปฏิบัติเป็นหน้าที่ของผู้ฟัง จะต้องลงมือทำด้วยตนเอง อำนาจในการดลบันดาล การสร้างโลก เป็นต้น จึงไม่มีในพระพุทธศาสนา พุทธศาสนาจึง เป็นหลักของการกระทำที่สำเร็จได้ด้วยความเพียร คือเป็น กรรมวาท กิริยวาท และ วิริ ยวาท นั่นเอง

อันที่จริงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้านั้น ทำให้พระองค์ทรงเป็นสัพพัญญู คือ ทรง รู้สรรพสิ่งตามความเป็นจริงคือการรู้ด้วยญาณ ซึ่งมีใช้การส่งจิตออกไปรู้หรือคิดเอา หรือ

ว่าเป็นการเข้าใจด้วยความคิด แต่สิ่งที่ต้องการรู้คือธรรมนั้น มาปรากฏต่อจิต ดังที่ทรงอธิบายไว้ในพระสูตรว่า “สมาหิตเต จิตเต ธมมา ปาตุภวันตี” ความว่า เมื่อจิตสงบ ความจริงย่อมปรากฏ นั่นเอง นอกจากนี้แล้วพระพุทธเจ้ายังทรงพบเห็นความจริงอีกมากมาย แต่ในการสอนของพระพุทธองค์นั้นทรงมุ่งหมายให้ได้รับประโยชน์สามารถแก้กฏและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ฟัง ธรรมที่พระองค์นำมาสอนจึงมีน้อย อุปมาเหมือนใบไม้ในป่า กับใบไม้ในกำมือ คือที่ทรงรู้นั้นมากเหมือนใบไม้ในป่า แต่ที่ทรงนำมาสั่งสอนนั้นเหมือนใบไม้ในกำมือเท่านั้น

อริยสัจ 4 ธรรมแห่งการพ้นทุกข์

อริยสัจ 4 (The Four Noble Truths) คำว่าอริยสัจ แปลตามอักษรว่า ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของท่านผู้ประเสริฐ (อริยะ) หรือความจริงอันทำให้บุคคลเป็นผู้ประเสริฐ ดังนั้น ผู้ใคร่รู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจ ผู้นั้นก็จะกลายเป็นพระอริยบุคคล อริยสัจ 4 ถือเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

1. ทุกข์ (Miseries) ได้แก่ ขาติ ขรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ความปรารถนาที่ไม่สมหวัง กล่าวโดยย่อว่า อุปาทานขันธ 5 (ขันธ 5 ที่ยึดไว้ด้วยอุปาทาน) เป็นทุกข์

2. ทุกขสมุทัย (Cause of Miseries) เรียกสั้น ๆ ว่า สมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์ หรือเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์) ได้แก่ ตัณหาที่ทำให้เกิดภพใหม่ ประกอบด้วยความเพิลิตเพลินและความติดใจ คอยเสาะหาความเพิลิตเพลินใหม่ ๆ เรื่อยไป ตัณหา มี 3 อย่างได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา พระพุทธเจ้าจึงสอนให้มองปัญหาอันเป็นมูลฐานที่แท้จริง คือปัญหาทั้งหลายเกิดจากสภาวะของจิต อันเป็นสาเหตุที่เกิดจากภายใน การแก้ปัญหาระเบิดทุกข์จึงต้องแก้ด้วย การละหรือการทำให้หมดไปซึ่งตัณหาทั้ง 3 ที่เกิดขึ้นมาจากภายในใจของเรานั้นเอง

3. ทุกขนิโรธ (Cessation of Miseries) เรียกสั้น ๆ ว่า นิโรธ หมายถึงความดับทุกข์ ได้แก่ การที่ตัณหาดับไปโดยไม่เหลือ ด้วยการละ การสลัดออก การพ้นไปไม่พัวพัน หรือภาวะที่ไม่มีความทุกข์เหลืออยู่เพราะหมดตัณหา เหลือแต่ภาวะที่บริสุทธิ์ สงบ ปลอดภัย ผ่องใส เบิกบาน เป็นอิสระ นิโรธนี้ถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธศาสนา เพราะนิโรธ มีเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “นิพพาน”

4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (Path to Cessation of Miseries) หรือปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ เรียกสั้น ๆ มรรค และมีชื่อเรียกอีกหลายชื่อ ได้แก่ อริยมรรค

(ทางอันประเสริฐ)มีขณิมาปฏิบัติ (ทางสายกลาง) และอัญญังคิกมรรค (มรรคมืองค์ 8) ทางที่จะนำไปสู่การดับทุกข์ประกอบด้วยองค์ 8 คือ

4.1 สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ เห็นถูกต้อง คือเห็นอริยสังข์หรือเห็นสภาวะธรรม ตามความเป็นจริงและการรู้แจ้งในอริยสังข์ 4

4.2 สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ ได้แก่ความดำริในการออกจากกาม ความดำริในการออกจากความคิดพยาบาท ความดำริในการออกจากความคิดเบียดเบียน เป็นต้น

4.3. สัมมาวาจา การเจรจาชอบ หมายถึงการพูดคำสัตย์จริง โดยการละเว้นจากวจีทุจริต 4 คือการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ

4.4. สัมมากัมมันตะ การงานชอบ การกระทำชอบ หมายถึงการกระทำชอบทางกายด้วยกายสุจริต 3 คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ รวมถึงการเบียดเบียน การทรมานสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ และเว้นจากการประพฤตินิโคตติในกาม

4.5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ หมายถึงการแสวงหาปัจจัย 4 โดยชอบด้วยหลักศีลธรรม กฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม

4.6 สัมมาวายามะ ความเพียรพยายามชอบ หมายถึงความพยายามในทางที่ถูกที่ควร ได้แก่เพียรละบาปอกุศลไม่ให้เกิดขึ้น เพียรพยายามละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรพยายามให้กุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น และเพียรพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมและให้เจริญพอกพูนขึ้นยิ่ง ๆ ขึ้นไป

4.7 สัมมาสติ การระลึกชอบ ระลึกได้ การมีจิตที่ตื่น ไม่หลับไหล ไม่เผลอเผลอ ไม่ประมาท เอาใจจดจ่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแน่วแน่มั่นคง และความรู้ตัวอย่างอารมณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าที่ตนกำลังคิด กำลังทำ กำลังพูด และการมีสติพิจารณาในสติปัฏฐาน 4 คือ การพิจารณาในกาย เวทนา จิต ธรรม

4.8. สัมมาสมาธิ การตั้งใจมั่นชอบ หมายถึงการทำใจให้มั่นคงไม่วอกแวกไปตามอารมณ์ต่าง ๆ รวมถึงการตั้งจิตไว้ในฌาน 4 คือ ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน และจตุตถฌาน โดยลำดับ เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพของจิตให้เข้าถึงสังขธรรมอันประเสริฐในที่สุด

สิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงสอน

มีธรรมะบางเรื่องที่พระพุทธเจ้าไม่แสดงนั้น ซึ่งพระองค์ใช้คำว่า เป็นเรื่องอจินไตย ซึ่งไม่ควรคิด เพราะจะใช้เวลาพิจารณาด้วยปัญญาชั้นธรรมดาไม่ได้ เพราะ

ความคิดของมนุษย์นั้นจำกัด ต้องอาศัยการปฏิบัติธรรมที่เพียงพอจึงจะรู้เห็นเรื่องนี้ได้ เรื่องที่เป็นอนิจนัตตนั้นคือ

1. พุทธวิสัยแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นอนิจนัตต
2. ฌานวิสัยแห่งผู้ได้ฌานเป็นอนิจนัตต
3. วิบากแห่งกรรมเป็นอนิจนัตต
4. โลกจินดา (ความคิดในเรื่องของโลก) เป็นอนิจนัตต

นอกจากนี้ยังมีเรื่องที่ไม่ทรงพยากรณ์ที่เรียกว่า อภัยกตปัญหา เพราะไม่เป็นประโยชน์ ไม่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์อันได้แก่

1. โลกเที่ยง หรือโลกไม่เที่ยง
2. โลกมีที่สุด หรือโลกไม่มีที่สุด
3. ชีวะกับสรีระเป็นอย่างเดียวกัน หรือเป็นคนละอย่างกัน
4. สัตว์ตายแล้วคงมีอยู่ หรือ ไม่มีอยู่
5. สัตว์ตายแล้วมีอยู่ก็มี ไม่มีอยู่ก็มี หรือ มีอยู่ก็ไม่ใช่ ไม่มีอยู่ก็ไม่ใช่

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงให้ละเว้นการทำชั่ว แล้วหันมาทำแต่ความดีนั้น แต่แม้ทำได้สมบูรณ์สูงสุดก็มีผลเพียงทำให้ไม่มีความเดือดร้อนในชีวิต และมีความสุขได้ตามอรรถภาพเท่านั้น แต่ก็ยังไม่ได้ทำให้พ้นจากความทุกข์ที่ลึกซึ้งในทางจิตได้ ยังต้องพบเจอกับทุกข์อันเกิดขึ้นตามธรรมฐิติอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นพระพุทธองค์จึงทรงมุ่งเน้นสอนเฉพาะเรื่องความทุกข์และวิธีการดับความทุกข์เหล่านี้เท่านั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดอย่างแท้จริงสำหรับมนุษย์คือความไม่มีทุกข์เลยตลอดไป

สรุป

เมื่อได้ศึกษาการตรัสรู้สัจธรรมอันประเสริฐของพระพุทธเจ้าแล้ว จึงสรุปได้ดังนี้

1. พระพุทธเจ้าทรงเป็นศาสดาผู้เลิศที่สุด การตรัสรู้ด้วยพระองค์เองเป็นสัมมาสัมพุทธโธ ทำให้ศาสนาพุทธแตกต่างจากศาสนาอื่นที่ไม่ได้เกิดจากเทวโองการ หรือการดลบันดาลของพระเจ้า ไม่ได้เป็นศาสนาแห่งความเชื่อ แต่เป็นศาสนาของความมีเหตุผลทรงค้นพบอริยสัจสี่ สัจธรรมที่เป็นความจริงและมีประโยชน์อย่างยิ่งที่จะทำให้มนุษย์พ้นจากพ้นจากวงจรที่เป็นความทุกข์ได้แน่นอน

2. การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าคือการนำเอาความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาบอกแก่ชาวโลก สิ่งที่เป็นกฎของธรรมชาติไม่มีใครเปลี่ยนแปลงได้ มนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลายต้องอยู่ภายใต้กฎนี้ แม้แต่พระพุทธเจ้าเองก็ทรงอยู่ภายใต้ในกฎนี้เช่นกัน ธรรม

ของพระพุทธเจ้าจึงเป็นโอกาสที่ถูกต้องทุกกาลเวลาไม่ว่าจะมีใครมาตรัสรู้หรือไม่ธรรมนี้ จะถูกต้องเสมอ

3. ทรงเป็นต้นแบบในการประกาศอิสรภาพของมนุษย์ และทรงยืนยันสมรรถวิสัยของมนุษย์ทั้งหลายว่า มนุษย์สามารถหยั่งรู้ถึงสัจธรรม และเข้าถึงความดีงามสูงสุด ได้ด้วยการน้อมนำธรรมนั้นเข้ามาสู่ใจตนเป็น โอปนียโก ด้วยการใช้สติปัญญาและความเพียรพยายามฝึกฝนพัฒนาตนเอง กล่าวคือเมื่อมนุษย์รู้ เข้าใจมองเห็นความจริงของธรรมชาติแล้ว ปฏิบัติการทั้งหลายได้ถูกต้องตามธรรม โดยฝึกฝนพัฒนาตนให้มีปัญญาญาณจนตรัสรู้เข้าถึงธรรมแล้ว มนุษย์จะเป็น “พุทธะ” ผู้ประเสริฐเลิศสูงสุดได้อย่างเท่าเทียมกัน กล่าวได้ว่าเป็นทั้งเอหิปัสสิโก และ ปัจจัตตัง คือผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง และรู้ได้ด้วยตนเอง

4. สิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่บนหลักของความเป็นสากล คือมีเหตุผล มีความคิดที่เป็นระบบ ให้ข้อมูลจริงแท้ และสามารถพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์แจ้งได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็ตาม ศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาแห่งปัญญาและการศึกษาที่ให้ความสำคัญทั้งปัจจัยภายนอกและภายในเพื่อให้มนุษย์ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้จึงทำให้ศาสนาพุทธเป็นสากลเพียงศาสนาเดียวในโลก

5. ตราบใดที่มนุษย์ยังปฏิบัติตามวิธีแห่งการพ้นทุกข์ของพระพุทธเจ้าอยู่ ตราบนั้นพุทธศาสนาจะไม่เสื่อมไปจากโลกนี้

อ้างอิงเอกสาร

ภาษาไทย

ภัทรวรรณ วันทนชัยสุข. (2546). **ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า**. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุนทร ณ รังษี. (2543). **พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

เดือน คำดี. (2534). **พุทธปรัชญา**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). **มองวันวิสาขบูชา หยั่งถึงอารยธรรมโลก**.

สลด. สार ฉบับที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี.

วันทนา เมืองจันทร์ และเต็มจิต จันทคา. (2548). **การจัดการความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน**.

วารสารสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. ปีที่ 22 ฉบับที่ 4.

สุขาวรณ์ พลอยชุม, รศ. (2546). **พุทธปรัชญาในสุดตันตปิฎก**. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. (2546). **ความเชื่อความรู้ และความจริงในพุทธปรัชญา**. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Buddhism & Science. **อิทัปปัจจยตา – ปฏิจสมุปบาท**. [ออนไลน์] สืบค้นจาก
https://web.facebook.com/Buddhism2Science/posts/522313314571573/?_rdc=1&_rdr

นาคคติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

The Concept of Naga in the Scriptures of Theravada Buddhism

¹ดร.ภัทธชัย อุทาพันธ์, ²พระมหารุ่งเรือง รักษิตธมโม, ดร

Dr.Phattharachai Uthphun, Phramaha Rungrueang Rakkhitadhammo, Dr.

¹อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มมร. วิทยาเขตอีสาน

²อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มมร. วิทยาเขตอีสาน

Email: phattrachan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของพญานาค 2. เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับพญานาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า พญานาค แปลว่า งูใหญ่ ไม่กากระทิง ประเสริฐ มีความสำคัญกับผู้นับถือ มักปรากฏในพุทธสถาน โบสถ์ สระน้ำ บันได ภาพวาด และยังได้ปรากฏหลักฐานในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ในด้านการให้ทาน การบูชาพระพุทธเจ้า และการปฏิบัติธรรม

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study about the meaning and the importance of the Naga and 2) to analyze about the Naga in the Theravada Buddhist Scriptures. The results indicated that Naga; the big snake was important to the worshipers. Naga often appeared in Buddhist places; chanting halls, ponds, stairs, paintings, and also appeared in the Theravada Buddhist scriptures, in the phase of offering the alms, worship the Buddha and Practice the Dharma.

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงความเชื่อในโลกนี้ ล้วนมีความเชื่อในทศนะที่แตกต่างกันไป ตามสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ภาวะสิ่งแวดล้อมทางสังคม ตลอดจนถึงหลักการทางศาสนาที่หล่อหลอมกล่อมเกล่าจิตใจและขัดเกลากิเลสให้เบาบางออกไปจากจิตใจตนจนถึงภาวะบริสุทธิ์ของจิตใจ โดยเฉพาะหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา นอกจากหลักคำสอนที่เป็นจริงแล้ว ภายใต้วาระธรรมทั้งหลาย ก็ยังมีทศนะความเชื่อที่ฝังลึกลงในจิตใจของ

ผู้คนเช่นกัน ดังความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพญานาค ที่เกิดขึ้นมีมายาวนานนับตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน จนชาวพุทธไม่อาจปฏิเสธความจริงของความเชื่อในทัศนะนี้ได้

อาศัยทัศนะเกี่ยวกับเรื่องพญานาคดังกล่าว ผู้เขียนจึงสนใจเขียนบทความเกี่ยวกับนาคคติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีการศึกษาตามวัตถุประสงค์ 2 ประการ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของพญานาค 2. เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับพญานาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งเนื้อหาในประเด็นการศึกษาทั้งหมดนั้น ผู้เขียนได้แสดงรายละเอียดเรียงเป็นลำดับข้อๆ ดังนี้

ความหมายและความสำคัญของ “พญานาค”

ความหมายโดยทั่วไปมักเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ตามนิยามคำศัพท์ ความเชื่อ ความศรัทธาในการนับเคารพนับถือจึงเป็นความหมายที่ปรากฏอยู่ในจิตใจของแต่ละคน ในที่นี้จึงได้ให้ความหมายตามหลักทางวิชาการ ดังนี้

คำว่า “นาค” (Naga) ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้แบ่งออกเป็นหลายจำพวก ได้แก่

1. นาค (นาก, นากคะ) น. งูใหญ่มีหงอนเป็นสัตว์ในนิยาย (ป., ส.)
2. นาค, นาคา (นาก) น. ชื่อชนเผ่าหนึ่งอยู่บริเวณเทือกเขานาคทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดียและทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศพม่า มีหลายสาขา เช่น อาโอนาคา กูกินาคา
3. นาค (นาก) น. ช้าง (ป.)
4. นาค น. ไม้กาะระทิง
5. นาค น. ผู้ประเสริฐ, ผู้ไม่ทำบาป ใช้เรียกคนที่ไปอยู่วัดเตรียมที่จะบวชหรือกำลังจะบวช (ป., ส.) (ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542, หน้า 573)

นอกจากนั้น ในพจนานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ ฉบับภูมิพโลภิกขุ ได้ให้ความหมายของคำว่า “นาค” มีรากศัพท์ 2 ประการ คือ มาจากคำว่า Snake คือ งู หรือ Smail คือ ทาก เป็นศัพท์ที่ไม่ใช่ศัพท์ของชาวอารยัน แต่ถูกทำให้เพี้ยน โดยการนำเอาไปเปรียบกับรากศัพท์แบบแรก ซึ่งความหมายนั้นจะหมายถึง นาค ซึ่งมีบทบาททางเทพนิยายในศาสนาพุทธ มีอิทธิฤทธิ์มหัศจรรย์และมีกำลังมาก และอาจหมายถึงความแข็งแรงอดทน (พจนานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ ฉบับภูมิพโลภิกขุ, อ้างใน อนัญญา ปานจิ้น, 2553, บทคัดย่อ. หน้า 9)

กำเนิดพญานาค

คำว่า “นาค” หรือ พญานาค (อังกฤษ :Nāga, สันสกฤต :नाग) เป็นความเชื่อในภูมิภาคเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเรียกชื่อต่างกัน แต่มีลักษณะร่วมกันคือ เป็นงูขนาดใหญ่มีหงอน เป็นสัญลักษณ์แห่งความยิ่งใหญ่ ความอุดมสมบูรณ์ ความมีวาสนา อีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ของบันไดสู่จักรวาลอีกด้วย ต้นกำเนิดความเชื่อเรื่องพญานาคน่าจะมาจากอินเดีย ด้วยมีปกรณัมหลายเรื่องเล่าถึงพญานาค โดยเฉพาะในมหากาพย์มหาภารตะ นาคถือเป็นปรปักษ์ของครุฑ ส่วนในตำนานพุทธประวัติ ก็เล่าถึงพญานาคไว้หลายครั้งด้วยกัน

ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีตำนานเรื่องพญานาคอย่างแพร่หลาย ชาวบ้านในภูมิภาคนี้มักเชื่อกันว่าพญานาคอาศัยอยู่ในแม่น้ำโขง หรือเมืองบาดาล และเชื่อกันว่าเคยมีคนเคยพบรอยพญานาคขึ้นมาในวันออกพรรษา โดยจะมีลักษณะคล้ายรอยของงูขนาดใหญ่ ลักษณะของพญานาคตามความเชื่อในแต่ละภูมิภาคจะแตกต่างกันไป แต่พื้นฐานคือพญานาคนั้นมีลักษณะตัวเป็นงูตัวใหญ่มีหงอนสีทอง และตาสีแดง เกล็ดเหมือนปลา มีหลายสีแตกต่างกันไปตามบาร์มี บ้างก็มีสีเขียว บ้างก็มีดำ หรือบ้างก็มี 7 สีเหมือนสีของรุ้ง และที่สำคัญคือนาคตระกูลธรรมดาจะมีเศียรเดียว แต่ตระกูลที่สูงขึ้นไปนั้นจะมีสามเศียร ห้าเศียร เจ็ดเศียรและเก้าเศียร นาคจำพวกนี้จะสืบเชื้อสายมาจากพญาเศษนาคราช (อนันตนคราช) ผู้เป็นบัลลังก์ของพระวิษณุวรารายณ์ ปรมนาท ณ เกษียรสมุทร อนันตนคราชนั้นเล่ากันว่ามียักษ์ใหญ่โตมหึมาที่มีความยาวไม่สิ้นสุด มีพันศีรษะ พญานาคนั้นมีทั้งเกิดในน้ำและบนบก เกิดจากครรภ์และจากไข่ มีอิทธิฤทธิ์สามารถบันดาลให้เกิดคุณและโทษได้ นาคนั้นมักจะแปลงร่างเป็นมนุษย์รูปร่างสวยงาม

1. ตระกูลพญานาค

พญานาคเป็นเจ้าแห่งงู แต่ไม่สามารถบรรลุธรรมได้ แต่ก็จัดอยู่ฝ่ายสุคติภูมิอยู่สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา พญานาคแบ่ง ออกเป็น 4 ตระกูลใหญ่ คือ

- 1.1 ตระกูลวิรูปักษ์ พญานาคตระกูลสีทอง
- 1.2 ตระกูลเอราปถะ พญานาคตระกูลสีเขียว
- 1.3 ตระกูลฉัพพยาปุตตะ พญานาคตระกูลสีรุ้ง
- 1.4 ตระกูลกัณหาโคตมะ พญานาคตระกูลสีดำ

2. ลักษณะการเกิดพญานาค

พญานาคเกิดได้ทั้ง 4 แบบ คือ

- 2.1 แบบโอปปาติกะ เกิดแล้วโตทันที ผุดเกิดสำเร็จเป็นตัวเป็นตน เช่น พรหม เทวดา เปรต หรือสัตว์นรกทั้งปวง

- 2.2 แบบสังเสทชะ เกิดจากเหงื่อโคล สิ่งหมักหมม ในเปลือกในนม ในที่
ชื้นและหรือด้วยเหงื่อโคลโดยไม่อาศัยฟองไข่ และ
ครรภ์ของมารดาคือเกิดนอกครรภ์ เช่น หนองหรือ
เชื้อแบคทีเรีย
- 2.3 แบบชลาพุชะ เกิดจากครรภ์ อย่างสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม
- 2.4 แบบอัมชชะ เกิดจากฟองไข่

พญานาคชั้นสูงเกิดแบบโอปปาติกะ เป็นชนชั้นปกครอง ที่อยู่ของพญานาคมี
ตั้งแต่ในแม่น้ำ หนอง คลอง บึงต่างๆ ในอากาศ จนไปถึงสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา พวก
พญานาคอยู่ในการปกครองของท้าววิรูปักษ์ ผู้ปกครองสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาด้านทิศ
ตะวันตก เหตุที่มากเกิดเป็นพญานาคเพราะทำบุญเจือด้วยราคะ

3. พญานาคในทัศนะฮินดู

ชาวฮินดูถือว่า นาคเป็นผู้ใกล้ชิดกับเทพองค์ต่างๆ เป็นเทพเจ้าแห่งน้ำ เช่น
อนันตนาคราช ที่เป็นบัลลังก์ของพระนารายณ์ ตรงกับความเชื่อของลัทธิพราหมณ์ ที่
เชื่อว่า นาค เป็นเทพแห่งน้ำ เช่นปีนี้ นาคให้น้ำ 1 ตัว แปลว่า น้ำจะมาก จะท่วมที่ทำ
การเกษตร ไร่นา ถ้าปีไหน นาคให้น้ำ 7 ตัว น้ำจะน้อย ตัวเลขนาคให้น้ำจะกลับกันกับ
เหตุการณ์ เนื่องจาก ถ้านาคให้น้ำ 7 ตัว น้ำจะน้อยเพราะนาคกลืนน้ำไว้

4. พญานาคในทัศนะไทย

กล่าวถึงพญานาคที่มีความเกี่ยวข้องกับไทย เรามักจะเห็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับ
นาคได้เสมอ ในงาน จิตรกรรม ประติมากรรม และหัตถกรรม นาคเป็นส่วนประกอบที่
สำคัญทางสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะตามอาคารวัดต่าง ๆ หลังคาอาคารที่สร้างขึ้น
สำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันศาสนา ตามคตินิยมที่ว่า นาคยิ่งใหญ่คู่ควร
กับสถาบันอันสูงส่ง เช่น นาคสะดุ้ง ที่ทอดลำตัวยาวตามบันได นาคลายอง ที่ทำเป็น
ป้านลมหลังคาโบสถ์ ที่ต่อเชื่อมกับนาคสะดุ้ง นาคเปือย นาคจำลอง และนาคหันต์ คัน
ทวยรูปพญานาค

พญานาคภาคเหนือ มีตำนานเกี่ยวกับพญานาคอยู่เช่นกัน ดังในตำนานสิงหนวัติ
ซึ่งเป็นตำนานเก่าแก่ของทางภาคเหนือเอง "เมื่อเจ้าเมืองสิงหนวัติอพยพคนมาจากทาง
เหนือ พญานาคแปลงกายมาช่วยชี้ที่ตั้งเมืองใหม่ และขอให้อยู่ในทิศพิธราชธรรม พอตก
กลางคืนก็ขึ้นมาสร้างคูเมืองเป็นเมืองนาคพันธุสิงหนวัติ ต่อมายกทัพปราบเมืองอื่นได้
และรวมดินแดนเข้าด้วยกันจึงเปลี่ยนชื่อเป็น แคว้นโยนกนคร ต้นวงศ์ของพญามังรายผู้
ก่อกำเนิดอาณาจักรล้านนานั้นเอง"

พญานาคในภาคอีสาน ตามตำนานความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคในภาคอีสาน เป็นความเชื่อที่มีมายาวนานผูกพันกับพระพุทธศาสนาแถบลุ่มแม่น้ำโขงทั้งทางฝั่งไทย และลาว โดยความเชื่อในปัจจุบันมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาและพญานาคที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน ได้แก่ 1. คำชะโนด ตำนานทางเชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์และเมืองบาดานของพญานาค ที่บนโลกนี้มีเพียง 3 สถานที่ และหนึ่งในนั้นคือคำชะโนด ตั้งอยู่ที่ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี ตำนานกล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างพญานาค คือสุทโธ นาคและสุวรรณนาคจนพระอินทร์ทราบเรื่อง จึงสั่งให้พญานาคทั้งสองแข่งกันสร้าง แม่น้ำขึ้นคนละสายในที่สุด สุทโธนาครสร้างแม่น้ำได้สำเร็จก่อน (คือแม่น้ำโขงในปัจจุบัน) จึงเป็นผู้ชนะและสุทโธนาครก็ได้ขอทางขึ้นลง ระหว่างเมืองบาดาลกับเมืองมนุษย์ไว้อีก 3 แห่ง หนึ่งในนั้นก็คือ คำชะโนด ซึ่งมีต้นชะโนดขึ้นเป็นสัญลักษณ์ โดยให้สุทโธนาครพร้อมบริวารสามารถกลายร่างเป็นมนุษย์และตั้งบ้านเมืองปกครองอยู่ที่คำชะโนดสืบมา 2. ถ้า ดินเพียง หรือ ถ้าพญานาค ตำนานลึกลับถึงถ้าที่เชื่อมต่อโลกมนุษย์และโลกบาดาน ดินแดนแห่งพญานาค ถ้าเพียงดินเป็นถ้าที่อยู่ใต้ดินลงไปบริเวณวัดวัดถ้าเพียงดิน หรือวัดถ้าศรีมิ่งคล ตั้งอยู่ที่ บ้านดงตอง ต.ผาตั้ง อ.สังขม จ.หนองคาย โดยเชื่อว่า ถ้านี้ สามารถเดินเชื่อมต่อลงไปได้แม่น้ำโขงผ่านไปยังประเทศลาวได้ โดยใช้เวลา 9 วัน 9 คืน

นอกจากนี้ยังเชื่อว่าสามารถเชื่อมต่อไปยัง คำชะโนด ที่จังหวัดอุดรธานีได้ด้วย โดยมีเรื่องเล่าว่า ในถ้าแห่งนี้เป็นเส้นทางที่พระธาตุจกจากลาวใช้ข้ามฝั่งลอดใต้แม่น้ำโขง มายังประเทศไทย เหตุที่หลายคนเรียกถ้านี้ว่า ถ้าพญานาค มาจากตำนานความเชื่อที่ว่า ที่แห่งนี้เส้นทางเข้าออกของธิดาพญานาค ซึ่งมาหลงรักเจ้าชายของเมืองโลกมนุษย์ แต่ ครั้นพอถึงวันออกพรรษา ธิดาพญานาคต้องกลับสู่เมืองบาดาลเพื่อไปเล่นน้ำกับพญานาค ด้วยกัน เจ้าชายตามมาพบว่าคนรักของตนเป็นพญานาคจึงขอตัดขาดจากกันที่ถ้าแห่งนี้ 3. วัดไทย และ ถ้าพญานาค ถ้าพญานาค หรือ ถ้าเมืองบาดาลจำลอง ตั้งอยู่ที่ วัดไทย อ. โพนพิสัย จ.หนองคาย ตามความเชื่อโบราณ เชื่อว่าเมืองหลวงของพญานาคอยู่บริเวณ แม่น้ำโขงหน้าวัดไทย ในคืนหนึ่ง เจ้าอาวาสวัดไทยได้นิมิตว่า มีหญิงชาย ร่างกายสีดำมา นิมนต์ให้สร้างสัญลักษณ์ประจำเมืองบาดาล หรือเมืองพญานาคไว้เมืองมนุษย์ ณ บริเวณ วัดไทย จึงได้ก่อสร้างเป็นอุโมงค์รูปพญานาค สูง 19 เมตร ทางเข้าจะเชื่อมเข้าไปใน ลำตัวของพญานาค ภายในแบ่งเป็น ถ้าจำลอง 7 ห้อง แต่ละห้องแสดงถึงเรื่องราวของ เมืองบาดาล 4. แก่งอาฮง แม่น้ำโขงมีความยาวกว่าสี่พันกิโลเมตร ทอดตัวไหลผ่านถึง 6 ประเทศ ใครเลยจะรู้ว่าจุดที่ลึกที่สุดของแม่น้ำโขง หรือที่เรียกว่าสะดือแม่น้ำโขง ตั้งอยู่ที่ แก่งอาฮง จ.บึงกาฬ ประเทศไทยเราเอง ที่ได้สะดือแม่น้ำโขงนั้นมีถ้าขนาดใหญ่ เชื่อว่า เป็นเมืองหลวงของพญานาค ถือว่าเป็นจุดศูนย์กลางการปกครองนาคพิภพ โดยถ้าแห่งนี้

สามารถใช้สัญลักษณ์ไปฝั่งลาวได้ซึ่งจะไปทะเลที่ภูงู ส่วนทางออกอีกด้านคือ คำชะโนด 5. สรรพคุณ หรือ สรรพคุณาค สระน้ำที่มีตำนานอันเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านช้าง ตั้งอยู่ที่ วัดพระธาตุบังพวน อ.เมือง จ.หนองคาย ตำนานกล่าวว่า เมื่อครั้งได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า มาบรรจุไว้ในองค์พระธาตุได้เกิดปรากฏการณ์ประหลาด มีสายน้ำพวยพุ่งออกมาจากพื้นดิน พระมหาเทพหลวง ได้สังเกตเห็นว่ามีสายน้ำพุ่งขึ้นมาตลอดเวลาจากปล่องภูเขาอากาศ ที่เฝ้ารักษาพระธาตุบังพวน จึงได้ชักชวนญาติโยมขุดสระรองรับน้ำเอาไว้ และสร้างรูปปั้นพญานาค 7 เศียรไว้กลางสระแห่งนี้ 6. พระธาตุกลางน้ำ หรือ พระธาตุหล้าหนอง พระธาตุกลางน้ำ ตั้งอยู่กลางแม่น้ำโขง เขตเทศบาลหนองคาย โดยตำนานกล่าวถึง การอัญเชิญพระธาตุของพญานาคเมื่อกว่า 200 ปีก่อน เมื่อ 200 ปีก่อน เกิดเหตุการณ์องค์พระธาตุพังหลายลงกลางแม่น้ำโขง ทำให้ชาวเมืองหนองคายเชื่อว่า เป็นเพราะอิทธิฤทธิ์ของพญานาค ทำการอันเชิญพระธาตุไปประดิษฐานที่ถ้ำบาดาลไว้มิให้สูญหาย ซึ่งในช่วงหน้าแล้ง จะปรากฏพระธาตุที่ไผ่พ้นจากแม่น้ำโขง 7. หลวงพ่อพระใส วัดโพธิ์ชัย ตำนานพระพุทธรูปหนึ่งเดียวที่พญานาคได้มาร่วมสร้างหลวงพ่พระใสประดิษฐานอยู่ ณ วัดโพธิ์ชัย ตั้งอยู่ในเขต อ.เมือง จ.หนองคาย ตำนานกล่าวว่า ในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงมีพระราชธิดา 3 พระองค์ พระธิดาทรงขอพรจากราชบิดา เพื่อสร้างพระพุทธรูปประจำพระองค์ขึ้น โดยมีข้าราชการและชาวบ้าน ได้ระดมช่างกำลังคนมาช่วยกันสร้าง การหล่อทองเป็นไปด้วยความยากลำบากใช้เวลาหล่อทองถึง 7 วัน 7 คืน แต่ทองก็ยังไม่ละลาย ทำให้ไม่สามารถประกอบพิธีเททองหล่อพระพุทธรูปตามขั้นตอนได้ เข้าวันที่ 8 ตอนใกล้เพลในขณะที่หลวงตากับแฉกร้อยกำลังช่วยสุบลมหล่อทองอยู่นั้น ก็ปรากฏมีชีปะขาวคนหนึ่งอาสาช่วย หลวงตากับสามแฉกรจึงหยุดพักและขึ้นไปฉันท์เพล เวลานั้นชาวบ้านก็ต่างแปลกใจที่เห็นชีปะขาวจำนวนมากมายกกำลังเททองหล่อพระพุทธรูปอยู่ จากนั้นทองทั้งหมดได้ถูกเทลงในเบ้าหล่อทั้ง 3 เบ้าเรียบร้อยแล้วและชีปะขาวได้หายตัวไป ชาวบ้านเชื่อกันว่า เหตุอัศจรรย์ที่เกิดขึ้นนี้ เป็นอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของเหล่ากายทิพย์พญานาคที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นผู้สร้างพระพุทธรูปในครั้งนั้น

นอกจากสถานทั้งเจ็ดแห่งที่กล่าวถึงแล้วนั้นยังมีสถานที่อีกหลายแห่งที่เกี่ยวข้องถึงเรื่องพญานาค เช่น พญานาคทั้งเจ็ดผู้พิทักษ์องค์พระธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม พญาทะนะมูลนาคราช พญานาคแห่งลำน้ำมูล วัดป่าปากโดม อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี

กล่าวถึงพญานาคดังกล่าวแล้วล้วนมีส่วนร่วมในตำนานอย่างชัดเจน เช่น ผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงเชื่อว่า แม่น้ำโขงเกิดจากการแกตัวของพญานาค นอกจากนี้

ยังรวมถึงบั้งไฟพญานาค โดยมีตำนานว่าในวันออกพรรษาหรือเป็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พญานาคแห่งแม่น้ำโขงต่างขึ้นชมยินดี จึงจุดบั้งไฟ (บั้งไฟพญานาค) ถวายการเสด็จกลับของพระพุทธเจ้าจนกลายเป็นประเพณีทุกปี และเนื่องจากเชื่อว่าพญานาคเป็นเจ้าบาดาล เป็นผู้ให้กำเนิดน้ำ ดังนั้นเมื่อชาวนาจะทำพิธีแรกไถนา จึงต้องควั่น เดือน ปี และทิศที่จะบ้ายหน้าควายเพื่อไม่ให้ควายลากไถไปในทิศที่ทวนเกล็ดนาค ไม่อย่างนั้นการทำนาจะเกิดอุปสรรคต่างขึ้น ความเชื่อเรื่องพญานาคจึงเป็นตำนานสืบสานประเพณีต่าง ๆ ของคนแถบลุ่มแม่น้ำโขงมักเกี่ยวข้องกับพญานาคกันทั้งนั้น เพราะพญานาค หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร และความเป็นอยู่ของมนุษย์

พญานาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

กล่าวถึงเรื่องของพญานาคนั้น พระพุทธศาสนาได้แสดงหลักฐานไว้มากมายหลายเรื่อง ซึ่งมักจะพบเห็นรูปปั้นหน้าโบสถ์ ในสระน้ำตามวัดต่างๆ บันไดขึ้นสู่วัดในพุทธศาสนาที่เป็นพญานาค และภาพวาดเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธอีกหลายแง่มุม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความสำคัญของพญานาคกับพุทธศาสนา

เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ธรรมพิเศษแล้ว ก่อนเสด็จไปตามเมืองต่างๆ เพื่อแสดงธรรมเทศนา เมื่อครั้งเสวยวิมุตติสุขได้เสด็จออกจากร่มไม้ชบาลนิโครธ ไปยังร่มไม้จิกชื่อ "มุจลินท์" ทรงนั่งเสวยวิมุตติสุข อยู่ 7 วัน คราวเดียวกันนั้นมีฝนตกพรำๆ ประกอบไปด้วยลมหนาวตลอด 7 วัน ได้มีพญานาคชื่อมุจลินทร์ เข้ามาวางด้วยขด 7 รอบพร้อมกับแผ่พังพานปกพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อจะป้องกันฝนตกและลมมิให้ถูกพระวรกาย หลังจากฝนหายแล้ว คลายขดออก แปลงเพศเป็นชายหนุ่มยืนเฝ้าที่เบื้องพระพักตร์ ด้วยความศรัทธาอย่างแรงกล้า

ความเชื่อดังกล่าว ทำให้เป็นที่มาของการสร้างพระพุทธรูปปางนาคปรก แต่มักจะสร้างแบบพระนั่งบนตัวพญานาค ซึ่งดูเหมือนว่าเอาพญานาคเป็นบัลลังก์ เพื่อให้เกิดความสง่างาม และทำให้คิดว่า พญานาค คือผู้คุ้มครองพระศาสดา พญานาค เป็นสะพาน (สายรุ้ง) ที่เชื่อมโลกมนุษย์กับสวรรค์ หรืออีกชื่อหนึ่งก็คือ โลกศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อที่ว่า พญานาค กับ รุ้ง เป็นอันเดียวกัน ก็คือสะพานเชื่อมโลกมนุษย์กับสวรรค์นั่นเอง

นาคสะดุ้ง ซึ่งเป็นประติมากรรมที่ราวบันไดโบสถ์นั้นได้สร้างขึ้นตามความเชื่อถือ "บันไดนาค" ก็ด้วยความเชื่อดังกล่าว แม้ตอนที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจาก

ดาวตึงส์ ก็โดยบันไดแก้วมณีสี่รุ่ง ที่เทวดาเนรมิตขึ้นและมีพญานาคจำนวน 2 ตน เอาหลังหนุนบันไดไว้

คำว่า “ตุง” ในวัฒนธรรมของล้านนาและพม่า ก็เชื่อกันว่าคลี่คลายมาจากพญานาค และหมายถึงบันไดสู่สวรรค์ ความเชื่อของชาวฮินดู ก็ถือว่า นาคเป็นสะพานเชื่อมภาวะปกติกับที่สถิตของเทพ ทางเดินสู่วิษณุโลก เช่น ปราสาทนครวัด จึงทำเป็นพญานาคราชที่ทอดยาวรับมนุษย์ตัวเล็ก ๆ สูโลกแห่งความศักดิ์สิทธิ์ หรือบั้งไฟของชาวอีสานที่ทำกันในงานประเพณีเดือนหก ก็ยังทำเป็นลวดลาย และเป็นรูปพญานาค พญานาคนั้นจะถูกส่งไปบอกแกนบนฟ้าให้ปล่อยฝนลงมา ในสมัยพระพุทธเจ้า มีพญานาคตนหนึ่งนั่งฟังธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าแล้วได้เกิดศรัทธา จึงได้แปลงกายเป็นมนุษย์ขอบวชเป็นพระภิกษุ แต่อยู่มาวันหนึ่งเข้านอนในตอนกลางวัน หลังจากหลับแล้วมนต์ได้เสื่อมกลายเป็นงูใหญ่ จนพระภิกษุรูปอื่นไปเห็นเข้า ต่อมาพระพุทธเจ้าทรงทราบจึงให้พระภิกษุนาคนั้นสึกออกไป เพราะเป็นสัตว์เดรัจฉาน นาคตนนั้นผิดหวังมาก จึงขอถวายคำว่า “นาค” ไว้ใช้เรียกผู้ที่เข้ามาขอบวชในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นอนุสรณ์ในความศรัทธาของตน ต่อจากนั้นมาพระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติไม่ให้สัตว์เดรัจฉาน ไม่ว่าจะนาค ครุฑ หรือสัตว์อื่นๆ บวชอีกเป็นอันขาด และก่อนที่อุปัชฌาย์จะอุปสมบทให้แก่ผู้ขอบวชจะต้องถาม อันตรายกกรรม หรือข้อขัดข้องที่จะทำให้ผู้นั้นบวชเป็นพระภิกษุไม่ได้ รวม 8 ข้อเสียก่อน ในจำนวน 8 ข้อนั้น มีข้อหนึ่งถามว่า "มนุษย์โสสิ ท่านเป็นมนุษย์หรือเปล่า" และจึงเรียกการบวชนี้ว่า "บวชนาค"

2. ความสำคัญของพญานาคในพระไตรปิฎก

กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับพญานาค นอกจากจะปรากฏในตำรา คัมภีร์ต่างๆ แล้ว พญานาคยังมีปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาหลายแห่ง อันเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนาเถรวาท และอรรถกถาต่างๆ ดังต่อไปนี้

ในอรรถกถาพระวินัย สมันตปาสาทิกา มหาวิภังควรรณา (หน้า 202) ในการอธิบายพระพุทธานุญาตว่า “ปุริสทมมสารถิ” พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นที่ทรงพระนามว่า ปุริสทมมสารถิ เพราะอรรถวิเคราะห์ว่า ยังบุรุษผู้พอจะฝึกได้ให้เล่นไป มีอธิบายไว้ว่าย่อมนฝึก คือแนะนำ สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ก็ดี มนุษย์ผู้ชายก็ดี อมนุษย์ผู้ชายก็ดี ผู้ที่ยังมิได้ฝึก ควรเพื่อจะฝึกได้ ชื่อว่า ปุริสทมมา ในคำว่า ปุริสทมมสารถิ นั้น แม้สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้มีอาทิอย่างนี้ คือ อปลานาคราช จุโฬธนาคราช มโฬธนาคราช อัคคิสิขนาคราช ฐุมสิขนาคราช อาลาพนาคราช ช้างชื้อธนบาลก์ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงฝึกแล้ว คือทรงทำให้สิ้นพยศแล้วให้ตั้งอยู่ในสภาวะและศีลทั้งหลาย

อรรถกถาปาสาสิสูตร มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก (เล่ม 1 ภาค 2 หน้า 456) ได้กล่าวถึงพญานาคไว้ว่า เมื่อพระโพธิสัตว์เสด็จไปยังริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา แล้ววางถาดทองไว้ริมฝั่งลงสร่งน้ำเสด็จขึ้นแล้ว ทรงปั้นข้าวมธุปายาสจำนวน 49 ก้อน เสวยข้าวมธุปายาสแล้วทรงเสียดายว่า “ถ้าเราจะเป็นพระพุทธเจ้าวันนี้ ขอถาดจงลอยทวนกระแสน้ำดังนี้” แล้วทรงเหวี่ยงถาดไป ถาดก็ลอยทวนกระแสน้ำแล้วหยุดหนอยหนึ่ง เข้าไปสู่ภพของ ท้าวกาฬนาคราช วางทับถาดของพระพุทธเจ้า 3 พระองค์

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก (เล่ม 3 ภาค 1 หน้า 115) กล่าวไว้ทำนองเดียวกันว่า พระโพธิสัตว์ครั้งเสวยข้าวปายาสนั้นแล้ว จับถาดทองทรงอธิษฐานว่า ถ้าเราจักได้เป็นพระพุทธเจ้าในวันนี้ไซ้ริ ถาดของเราใบนี้จงลอยทวนกระแสน้ำไป ถ้าจักไม่ได้เป็นจงลอยไปตามกระแสน้ำ ครั้นทรงอธิษฐานแล้วได้ลอยถาดไป ถาดนั้นลอยตัดกระแสน้ำไปถึงกลางแม่น้ำ ณ ที่ตรงกลางแม่น้ำนั้นแลได้ลอยทวนกระแสน้ำ ไปสิ้นสถานที่ประมาณ 80 ศอก เปรียบเหมือนม้าซึ่งเพียบพร้อมด้วยฝีเท้าอันเร็วไวฉะนั้น แล้วจมลงที่น้ำวนแห่งหนึ่งจมลงไปถึงภพของกาลนาคราช กระทบถาดเครื่องบริโภคนของพระพุทธเจ้าทั้ง 3 พระองค์ มีเสียงดังกรีก ๆ แล้วได้วางรองอยู่ใต้ถาดเหล่านั้น กาลนาคราช ครั้นได้สดับเสียงนั้นแล้ว กล่าวว่า เมื่อวานนี้พระพุทธเจ้าทรงบังเกิดแล้วองค์หนึ่ง วันนี้บังเกิดอีกองค์หนึ่ง จึงได้ยืนกล่าวสดุดีด้วยบทหลายร้อยบท ได้ยืนว่า “เวลาที่มหาปฐพีงอกขึ้นเต็มท้องฟ้า ประมาณหนึ่งโยชน์สามคาวุต ได้เป็นเสมือนวันนี้ หรือวันพรุ่งนี้แก่ กาลนาคราช นั้น” อายุของกาลนาคราชยืนยาวมาก เพราะหากถือตามนี้หนึ่งพุทธันดร เท่ากับ 1 วันของพญานาค

พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท (เล่ม 1 ภาค 2 ตอน 1 หน้า 119) บรรยายไว้ว่า เวลาเย็นทรงรับหญ้าที่นายโสตถิยะถวาย มีพระคุณอันพระยาภานาคราชชมเชยแล้ว เสด็จสู่ควงไม้โพธิ ปฏิญาณว่า "เราจักไม่ทำลายบัลลังก์นี้ ตลอดเวลาที่จิตของเราจักยังไม่หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย ด้วยการไม่เข้าไปถือมัน"

อรรถกถารัฐบาลสูตร มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก (เล่ม 2 ภาค 2 หน้า 48) ได้กล่าวถึงพญานาคเคยถวายทานแต่พระพุทธเจ้าว่า “ครั้งนั้นกุกุมพีทั้งสองนั้นทำการบำรุงดาบสเหล่านั้นจนตลอดชีวิต เมื่อเหล่าดาบสบริโภค แล้วอนุโมทนา รูปหนึ่งกล่าวพรรณนาคุณของภพท้าวสักกะ รูปหนึ่งพรรณนาคุณภพของนาคราช เจ้าแผ่นดินบรรดากุกุมพีทั้งสอง คนหนึ่งปรารถนาภพท้าวสักกะ ก็บังเกิดเป็นท้าวสักกะ คนหนึ่งปรารถนาภพนาคก็เป็นนาคราชชื่อ ปาลิตะ ท้าวสักกะเห็นนาคนั้นมายังที่บำรุงของตน จึงถามว่า ท่านยังยินดีในกำเนิดนาคอยู่หรือ ปาลิตะนาคราช นั้นตอบว่า เราไม่ยินดีดอก ท้าวสักกะบอกว่า ถ้าอย่างนั้นท่านจงถวายทานแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าปทุมุตระสิ

แล้วทำความปรารถนาจะอยู่ในที่นี้ เราทั้งสองจะอยู่เป็นสุข นาคราชนิมนต์พระศาสดา มาถวายมหาทาน 7 วัน แก่พระผู้มีพระภาคเจ้าซึ่งมี ภิกษุ 100,000 รูป เป็นบริวาร เห็น สามเณรโอรสของพระปทุมุตตรทศพลชื่ออุปเวตตะ วันที่ 7 ถวายผ้าทิพย์แต่ภิกษุสงฆ์มี พระพุทธเจ้าเป็นประมุข จึงปรารถนาตำแหน่งของสามเณร

อรรถกถาปุณโณวาทสูตร มัชฌิมนิกาย อุปริปัญญาสก (เล่ม 3 ภาค 2 หน้า 449) พระพุทธเจ้าเคยเสด็จไปแม่น้ำชื่อ นิมมทา ได้เสด็จไปถึงฝั่งของแม่น้ำนั้น นิมมทานาคราช ถวายการต้อนรับ พระศาสดาทูลเสด็จเข้าสู่ภพภาค ได้กระทำสักการพระรัตนตรัยแล้ว พระศาสดาทรงแสดงธรรมแก่นาคราชนั้นแล้ว ก็เสด็จออกจากภพภาค นาคราชนั้นกราบทูลขอว่า ได้โปรดประทานสิ่งที่พึงบำเรอแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงทรงแสดงบทเจดีย์ รอยพระบาท ไว้ที่ฝั่งแม่น้ำ นิมมทา รอยพระบาทนั้นเมื่อคลื่นซัดมาก็ถูกปิด เมื่อคลื่นเลยไปแล้วก็ถูกเปิด กลายเป็นรอยพระบาทที่ถึงสักการะอย่างยิ่ง เมื่อพระศาสดาทรงออกจากริมฝั่งแล้ว ก็เสด็จถึงภูเขาสัจจพันธ์ ตรัสกับพระสัจจพันธ์ว่า มหาชนถูกเธอทำให้จมลงในทางอบาย เธอต้องอยู่ในที่นี้แหละ แก่ลัทธิของพวกคนเหล่านี้เสีย แล้วให้พวกเขาดำรงอยู่ในทางพระนิพพาน แม้ท่านพระสัจจพันธ์นั้น ก็ทูลขอสิ่งที่จะต้องบำรุง พระศาสดาก็ทรงแสดงรอยพระบาทไว้บนหลังแผ่นดินที่เหมือนกันประทัตตราไว้บนก้อนดินเหนียวสดๆ ฉะนั้นต่อจากนั้นก็เสด็จไปถึงพระเชตวัน

รัตนสูตร ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ (เล่ม 1 ภาค 1 หน้า 225) กล่าวถึงการต้อนรับของพญานาคว่า ครั้งนั้นพระเจ้าพิมพิสาร ทรงทำเรือขนาน 2 ลำ แล้วสร้างมณฑปประดับด้วยพวงดอกไม้ ปลูกตพุทธอาสน์ทำด้วยรัตนะล้วน ณ มณฑปนั้น ที่นั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์นั้น แม้ภิกษุ 500 รูปก็ลงเรือนั่งกันตามสมควร พระราชาส่งเสด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าลงน้ำ ประมาณแต่พระศอก กราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์จักอยู่กันริมฝั่งแม่น้ำคงคานี้แหละ จนกว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าจะเสด็จกลับมา” แล้วก็เสด็จกลับ เทวดาเบื้องบนจนถึงอกนิษฐภพ ได้พากันทำการบูชานาคราชทั้งหลาย มีกัมพลนาคและอัสสตรนาค เป็นต้น ซึ่งอาศัยอยู่ใต้แม่น้ำคงคา ก็พากันทำการบูชาด้วยการบูชาใหญ่อย่างนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไปทางแม่น้ำคงคา สิ้นระยะทางไกลประมาณโยชน์หนึ่ง ก็เข้าเขตแดนของพวกเจ้าลิจฉวี กรุงเวสาลี

อรรถกถาชาดก เอกนิบาต ขุททกนิกาย ชาดก (เล่ม 3 ภาค 1 หน้า 58) กล่าวถึงพระพุทธเจ้าเคยเป็นพญานาคว่า ในกาลนั้นพระมหาสัตว์ได้เป็นนาคราชนามว่า “อตุลละ” มีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมาก พระยานาคนั้นได้ยินว่า พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นแล้ว มีหมู่ญาติห้อมล้อมแล้ว ออกจากนาคพิภพ ให้กระทำการบรรเลงถวายด้วยทิพยดนตรี แต่

พระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์บริวารแสนโกฏิ ถวายผ้าคู่เฉพาะองค์แล้วตั้งอยู่ในสรวง พระศาสดาแม้นั้นก็ทรงพยากรณ์เขาว่า จักได้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต พระนครของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ชื่อเมฆลา พระราชาทรงพระนามว่า สุทัตตะ เป็นพระราชบิดาพระราชมารดาทรงพระนามว่าสิริมา พระอัครสาวกสององค์คือ สรรณะ และ ภาวัตตตะ พระอุปราชนามว่าอุเทนยะ พระอัครสาวกสององค์นามว่า โสณาและอุโปโสณา และต้นนาคฤกษ์เป็นไม้ตรีสรู พระสรุระสูงได้ 90 ศอก ประมาณพระชนมายุได้ 90,000 ปี ด้วยประการฉะนี้

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก (เล่ม 3 ภาค 1 - หน้า 76) ในกาลที่เป็นฉันทันตนาคราช ในคัมภีร์รุ่นหลัง กล่าวถึงพญานาคมากมาย เช่นใน ตำนานสิงหนวัติน กล่าวไว้ว่า เมื่อเจ้าเมืองสิงหนวัตินอพยพคนมาจากทางเหนือ พญานาคแปลงกายมาช่วยชี้ที่ตั้งเมืองใหม่ และขอให้อยู่ในทิศพิชราชธรรม พอตกกลางคืน ก็ขึ้นมาสร้างคูเมือง 4 ด้าน เป็นเมืองนาคพันธุ์สิงหนวัติน ต่อมาเมื่อยกทัพปราบเมืองอื่นได้ และรวมดินแดนเข้าด้วยกัน จึงเปลี่ยนชื่อเป็น แคว้นโยนกนาคราช จากคตินี้ ที่เห็นได้ชัดก็คือ ที่ปราสาทพนมรุ้งจะมีคูเมืองที่เป็นสระน้ำ 4 ด้าน รอบปราสาท และมี พญานาค อยู่ด้วย ตามความเชื่อของคนสมัยโบราณ นาคจะมีความหมายเป็นอย่างอื่นไม่ได้นอกจากน้ำ เช่น การสร้างศาสนสถานไม่ว่าจะเป็นอุโบสถ นาคที่ราวบันได จึงมี พญานาค ซึ่งตามความเชื่อ การสร้างต้องสร้างกลางน้ำ เพื่อให้ดูเหมือนว่า ศาสนสถาน นั้นลอยอยู่เหนือน้ำ แต่ก็ไม่ต้องสร้างจริงๆ เพียงแต่มีสัญลักษณ์ พญานาค ไว้เช่นที่ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

สรุป

พญานาคในพุทธศาสนาเริ่มปรากฏขึ้นในคัมภีร์ตั้งแต่พระพุทธเจ้าอธิฐานจิตลอยเถาที่แม่น้ำเนรัญชราก่อนตรัสรู้ และหลังจากที่พระองค์ตรัสรู้แล้ว ประทับที่ต้นไม้ "มุจลินท์" ทรงนั่งเสวยวิมุตติสุข อยู่ 7 วัน คราวเดียวกันนั้นมีฝนตกพรำๆ ประกอบไปด้วยลมหนาวตลอด 7 วัน ได้มีพญานาคชื่อมุจลินท์ เข้ามาวางด้วยขด 7 รอบพร้อมกับแผ่พังพานปกพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อจะป้องกันฝนตกและลมมิให้ถูกพระวรกาย หลังจากฝนหายแล้ว คลายขนดออก แปลงเพศเป็นชายหนุ่มยืนเฝ้าที่เบื้องพระพักตร์ด้วยความศรัทธาอย่างแรงกล้า จนกลายมาเป็นตำนานพระนาคปรก นอกจากนั้นแล้วในคัมภีร์พระไตรปิฎกยังได้กล่าวถึงพญานาคอีกนานัปการ เช่น อปถาลนาคราช จุฬโพธนาคราช มโหธรนาคราช อคคิสิขนาคราช ฐุมสิขนาคราช อาลวาฬนาคราช ในอรรถกถาพระวินัย สมันตปาสาทิกา มหาวิภังควรรณา ดังพระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า ปุ

ริสทम्मสารถิ ได้ทรงฝึกแล้ว ทรงทำให้สิ้นพยศแล้วให้ตั้งอยู่ในสธระณะและศีลทั้งหลาย กภาพนาคราช ในอรรถกถาปาสราสีสูตร มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ และอรรถกถาพระ สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ได้กล่าวถึงคราที่พระพุทธเจ้าทรงอธิษฐานลงถาดริมฝั่ง แม่น้ำเนรัญชรา ตกลงสู่พื้นพิภพวางทับถาดของพระพุทธเจ้า 3 พระองค์ มีเสียงดังกรึก ๆ แล้วได้วางรองอยู่ใต้ถาดเหล่านั้น

กาลนาคราช ครั้นได้สดับเสียงนั้นแล้ว กล่าวว่า เมื่อวานนี้พระพุทธเจ้าทรง บังเกิดแล้วองค์หนึ่ง วันนี้บังเกิดอีกองค์หนึ่ง ปาลิตะนาคราช ในอรรถกถารัฐบาลสูตร มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก์ ผู้ถวายมหาทาน 7 วัน แก่พระผู้มีพระภาคเจ้าซึ่งมี ภิกษุ 100,000 รูป เป็นบริวาร แล้วปรารถนาตำแหน่งของสามเณร เหมือนกับสามเณรโอรส ของพระปฐมุตตรทศพลชื่ออุปเวตตะ นิมมทานาคราช ในอรรถกถาปุณโณวาทสูตร มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสก์ ได้ถวายการต้อนรับ พระศาสดาทูลเสด็จเข้าสู่ภพภาค ได้ กระทำสักการะพระรัตนตรัยแล้ว พระศาสดาทรงแสดงธรรมแก่นาคราชนั้นแล้ว ก็เสด็จ ออกจากภพภาค นาคราชนั้นกราบทูลขอว่า ได้โปรดประทานสิ่งที่พึงบำเรอแก่ข้า พระองค์ด้วยเถิด พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงทรงแสดงบทเจดีย์รอยพระ บาท ไร่ที่ฝั่งแม่น้ำนิมมทา เพื่อให้พวกพญานาคได้สักการบูชา กัมพลนาคราชและอัส สตรนาคราช ในรัตนสูตร ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้ากับหมู่ภิกษุ 500 รูป เสด็จลงเรือประทับในแม่น้ำคงคาสู่มืองกรุงเวสาลี พญานาคทั้งสองได้ทำการ บูชาอันยิ่งใหญ่เช่นกัน อตุลนาคราช ในอรรถกถาชาดก เอกนิบาต ขุททกนิกาย ชาดก ยังได้กล่าวถึงว่าเป็นนาคราชผู้มีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมาก ทำการสักการะพระพุทธเจ้า จนได้รับคำพยากรณ์จากพระศาสดาว่า จะได้เป็นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งในอนาคต ฉันทันตนาคราช ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ได้กล่าวถึงตำนานบทบาทใน การสร้างเมืองสิงหนวัติอีกด้วย สำหรับไทยความเชื่อเรื่องพญานาคถือว่ามี ความผูกพัน กับเกี่ยวกับการบูชา ขอปพรโชคลาภ และพระพุทธศาสนาต้านอาราม โบสถ์ วิหาร บันได สระน้ำ ตลอดจนจิตรกรรมฝาผนัง หรือแม้ทั่วประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเขตลุ่ม แม่น้ำโขงเองก็มีทัศนะเกี่ยวกับพญานาคเช่นกัน โดยความสำคัญนั้นแตกต่างกันไป เช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- พจนานุกรมบาลี-ไทย-อังกฤษ ฉบับภูมิพโลภิกขุ. (2553). อ้างใน อนัญญา ปานจีน, “การศึกษา คติ ความเชื่อเรื่องพญานาค ในพื้นที่อีสานตอนบน เพื่อเสนอแนวทางสู่การออกแบบสถาปัตยกรรมภายในพิพิธภัณฑ์นาคา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- 7 สถานที่ในตำนาน ตามรอยพญานาค (ที่มีอยู่จริงปัจจุบัน). สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2560, จากเว็บไซต์ : <https://pantip.com/topic/36089705>.
- ตำนานพญานาค. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 14 กรกฎาคม 2560. จากเว็บไซต์ : http://www.nagasavan.com/web/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=54
- นาค วิถีพิเศษ สารานุกรมเสรี, สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2560, จากเว็บไซต์: <https://th.wikipedia.org/wiki/นาค>.
- พญานาคคืออะไร?, สืบค้นข้อมูลเมื่อ 14 กรกฎาคม 2560. จากเว็บไซต์ : <http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=travelaround&date=23-04-2009&group=6&gblog=24>.

คำแนะนำสำหรับผู้ประสงค์ส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารพระพุทธศาสนา เขตลุ่มแม่น้ำโขง

1. เป้าหมายและขอบเขต

วารสารพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง หรือ Buddhism in Mekong Region เป็นวารสารวิชาการเพื่อส่งเสริมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทปริทรรศน์ และบทความวิจารณ์หนังสือ ด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม

วารสารมีกำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน)

ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน)

ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม)

2. คำแนะนำ

1. ผลงานที่ส่งตีพิมพ์จะต้องไม่เคยเผยแพร่ในสิ่งตีพิมพ์อื่นใดมาก่อนและต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง
2. ต้นฉบับที่ส่งตีพิมพ์ต้องเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น
3. ต้นฉบับต้องผ่านการกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิและได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ
4. ในกรณีที่บทความแปล ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยการขออนุญาตให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมสากล
5. ข้อความ เนื้อหา รูปภาพ และตาราง ที่ตีพิมพ์ในวารสาร เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความแต่เพียงผู้เดียว มิใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร กองจัดการ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
6. ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสาร

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณาบทความ

บทความจะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องโดยมีกระบวนการดังนี้

1. กองบรรณาธิการจะแจ้งรายละเอียดให้ผู้ส่งบทความทราบเมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความเรียบร้อยแล้วสมบูรณ์

2. กองบรรณาธิการจะตรวจสอบหัวข้อและเนื้อหาของบทความ ความเหมาะสม และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสาร รวมถึงประโยชน์ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ
3. กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นควรรับบทความไว้เพื่อตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะดำเนินการส่งบทความเพื่อทำการกลั่นกรองต่อไปโดยจะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาเกี่ยวข้องตรวจสอบคุณภาพของบทความ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาบทความแล้ว หากมีจุดที่ควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะนำส่งบทความกลับไปให้ผู้เขียนแก้ไข และส่งกลับมาพิจารณาอีกครั้ง หากพิจารณาแล้วควรตีพิมพ์ในวารสาร กองบรรณาธิการจะออกหนังสือรับรองการพิมพ์ต่อไป

4. ข้อกำหนดของบทความต้นฉบับ

1. ใช้กระดาษขนาด A4 พิมพ์ห่างจากขอบกระดาษ 1 นิ้ว ทั้งสี่ด้าน พิมพ์หน้าเดียว ใส่เลขหน้าที่มุมบนขวา จำนวนหน้าของเนื้อหารวมตารางและรูปภาพไม่ต่ำกว่า 10 หน้า แต่ไม่ควรเกิน 15 หน้า

2. ข้อความในบทคัดย่อและบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้อักษร TH Sarabun PSK ระยะห่าง 1 บรรทัดตลอดบทความ ส่วนตัวเลขให้ใช้เลขอารบิก

3. ส่วนต้นของบทความ ประกอบด้วย 1) ชื่อเรื่องใช้ตัวเข้ม 2) ชื่อผู้เขียน 3) หน่วยงานที่สังกัด (ถ้ามี) และ e-mail address ใช้ตัวอักษรปกติ โดยระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไว้ที่ส่วนต้นของบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4. ส่วนของบทคัดย่อให้ดำเนินการดังนี้

4.1 บทคัดย่อภาษาไทย ประกอบด้วยคำว่า "บทคัดย่อ" จัดชิดขอบซ้ายตัวหนา และเนื้อหาของบทคัดย่อความยาวไม่เกิน 250 คำ และคำสำคัญภาษาไทย 3-5 คำ

4.2 บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยคำว่า "Abstract" จัดชิดขอบซ้ายตัวหนา และเนื้อหาของบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 250 คำ และคำสำคัญภาษาอังกฤษ 3-5 คำ โดยบทคัดย่อภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

5. ส่วนของเนื้อหา

5.1 สำหรับบทความวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อหลักต่อไปนี้

1) บทนำ หรือ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
(Background and Significance of the Study)

2) วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective)

3) กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

4) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

ประกอบด้วย ประชากร ตัวอย่างหรือผู้เข้าร่วมวิจัยหรือผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและระยะเวลาที่เก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

5) ผลการวิจัย (Results)

6) อภิปราย (Discussion)

7) ข้อเสนอแนะ (Recommendation)

8) เอกสารอ้างอิง (References)

5.2 สำหรับบทความวิชาการ ประกอบด้วยหัวข้อหลักต่อไปนี้

1) บทนำ (Introduction)

2) เนื้อเรื่อง (Body) โดยอาจแบ่งเป็นประเด็นหรือหัวข้อย่อยตามความเหมาะสม

3) บทสรุป (Conclusion)

4) กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgment) (ถ้ามี)

5) เอกสารอ้างอิง (References)

6. การอ้างอิงในเนื้อหาและรายการอ้างอิงทำยบทความเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด โดยใช้การอ้างอิงรูปแบบ APA (American Psychological Association)

7. กรณีตาราง กำหนดหมายเลขตารางและชื่อตารางไว้บนตารางชิดขอบซ้าย และให้มีเฉพาะเส้นแนวนอนเท่านั้น โดยความกว้างของตารางไม่เกิน 15 เซนติเมตร

8. กรณีภาพหรือแผนภาพ กำหนดหมายเลขและชื่อของภาพหรือแผนภาพไว้ใต้ภาพหรือแผนภาพ โดยความกว้างของภาพหรือ แผนภาพต้องไม่เกิน 15 เซนติเมตร และจัดภาพให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH Sarabun PSK 18 Point ตัวหนา)

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

(TH Sarabun 18 Point ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด ตัวหนา)

ชื่อผู้เขียนคนที่ 1¹, ชื่อผู้เขียนคนที่ 2², และชื่อผู้เขียนคนที่ 3³ (ภาษาไทย)

(TH Sarabun PSK 14 Point ตัวหนา)

ชื่อผู้เขียนคนที่ 1¹, ชื่อผู้เขียนคนที่ 2², และชื่อผู้เขียนคนที่ 3³ (ภาษาอังกฤษ)

(TH Sarabun PSK 14 Point ตัวหนา)

¹สังกัดหน่วยงาน (ภาษาไทย)

²สังกัดหน่วยงาน

³สังกัดหน่วยงาน

¹สังกัดหน่วยงาน (ภาษาอังกฤษ)

²สังกัดหน่วยงาน

³สังกัดหน่วยงาน

(TH Sarabun PSK 12 Point ตัวธรรมดา)

*Corresponding Author, Email.....(TH Sarabun PSK 12 Point ตัวธรรมดา)

บทคัดย่อ (TH Sarabun PSK 16 Point ตัวหนาขีดซ้าย)

เนื้อหาบทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 250 คำ (TH Sarabun PSK 16 Point ตัวธรรมดา จัดกระจายขีดขอบซ้าย ขวา).....

คำสำคัญ : จำนวน 3-5 คำ (TH Sarabun PSK 16 Point ตัวธรรมดาขีดซ้าย เคาะระหว่างคำ 1 ช่องว่าง)

Abstract (TH Sarabun PSK 16 Point ตัวหนาขีดซ้าย)

เนื้อหา (TH Sarabun PSK 16 Point ตัวธรรมดาจัดกระจายขีดขอบซ้าย ขวา).....

Keywords: จำนวน 3-5 คำ (TH Sarabun PSK 16 Point ตัวธรรมดาขีดซ้าย เคาะระหว่างคำ 1 ช่องว่าง)

บทนำ

เนื้อหา

.....

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.
- 2.
- 3.

วิธีดำเนินการวิจัย

เนื้อหา

.....

.....

ผลการวิจัย

เนื้อหา

.....

อภิปรายผลการวิจัย

เนื้อหา

.....

ข้อเสนอแนะ

เนื้อหา

.....

(หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 Point ตัวหนาขีดซ้าย)

(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 Point ตัวธรรมดาตั้งค่าจัดกระจายขีดขอบซ้าย ขวา ย่อหน้า 1 ซม.

Tap 0.5)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน: โรงพิมพ์องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- วรรณิ โสมปฤษฎ. (2539). การพัฒนาทักษะการเขียนระดับประถมศึกษา 2 ในเอกสารการสอนชุด
วิชาการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย หน่วยที่ 9 หน้า 531-594. นนทบุรี สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาษาอังกฤษ

- Chen and Grave. (1995). *Theory of Personallity*. (2nd en.) New York: John Willey &
Son.
- Guthrie. (2007). *Reading motivation and reading comprehension growth in the
laterelementary years*. *Contemporary Educational Psychology* 32: 282-313.

(หัวข้อ TH Sarabun PSK 16 Point ตัวหนาขีดซ้าย)
(เนื้อหา TH Sarabun PSK 16 Point ตัวธรรมดาขีดซ้าย)